

Lars Inge Jordheim

«Jeg blir veldig trøtt og sliten av å nave egentlig»

En kvalitativ undersøkelse av unge arbeidslediges opplevelse av hverdagen
og motivasjon for å søke jobb.

Masteroppgave i psykologi

NTNU, 2013

Forord

Endelig i mål, en fullført mastergradsoppgave med fokus på unge menns opplevelse av arbeidsledighet. Det har vært en travel, arbeidsom og en mentalt krevende prosess, som har gitt mye tilbake. Jeg er veldig fornøyd med å ha fått gleden av å erfare hvordan det er å gjennomføre et forskningsprosjekt.

Det er mange som har medvirket til at arbeidet kunne bli gjennomført. Først og fremst vil jeg takke mine informanter, som har gjort denne studien mulig. Takk for at dere ville dele deres opplevelse og erfaringer med meg. Jeg ønsker å takke min veileder Fay Giæver for all hjelp fra start til slutt. Jeg vil også takke HOK-klassen for to fantastiske år, og spesielt Hogne Aaberge Utne for gode samtaler om temaet som vi begge har fordyper oss i.

Til slutt vil jeg takke min kjæreste, Kaia Holen Lovas for støtte og motivasjon gjennom hele masterprosessen. Og ikke minst for den innsatsen du har gjort for å lese og språkvaske underveis i min analyse- og skriveprosess.

Uten deres hjelp, støtte og oppmuntring hadde ikke dette vært mulig. Takk!

Trondheim, November 2013.

Lars Inge Jordheim

Sammendrag

Resultatet i denne studien viser at for arbeidsledige er en strukturert hverdag, sosial tilhørighet og meningsfulle aktiviteter faktorer som har betydning for velværen. Flere faktorer som virker inn på velvære, kan både virke positivt og negativt på motivasjonen til å søke jobb. For eksempel kan alternative aktiviteter gi høyere velvære, men også ta oppmerksomheten bort fra å søke jobb. De informantene som holder på med alternative aktiviteter bestemmer over sin egen hverdag, og opplever dermed tilfredsstillende av behovet for autonomi. Familie og venner er ytre faktorer som også både kan fremme og hemme motivasjonen for å søke jobb. Tidligere sykdomshistorie kan svekke kompetansen til å søke jobb, og flere kan ha behov for å få hjelp utenfra. Den hyppige bruken av begrepet «naving» har påvirkning på de arbeidslediges opplevelse av hverdagen, og flere av informantene sier de føler seg stigmatiserte som stønadsmottagere. Informantene mener ordet betyr å utnytte systemet, men kaller også seg selv navere, selv om flere av dem er berettiget til å få stønad. For å oppnå innsikt i unge arbeidslediges hverdag ble fire informanter intervjuet. Denne kvalitative studien ble analysert med utgangspunkt i datamaterialet og elementer i selvbestemmelsesteorien.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	s. 3
Sammendrag.....	s. 5
1 Introduksjon.....	s. 8
1.1 Innledning.....	s. 8
1.2 Formål med studien	s. 9
1.3 Problemstilling.....	s. 10
1.4 Oppgavens oppbygning.....	s. 10
2 Teori og empiri.....	s. 10
2.1 Dagpenger.....	s. 10
2.2 Selvbestemmelsesteorien.....	s. 11
2.2.1 The basic need theory.....	s. 13
2.2.2 Indre og ytre motivasjon.....	s. 15
2.2.3 Indre og ytre målinnhold.....	s. 16
2.3 Velvære.....	s. 17
2.4 Motivasjon for å søke jobb.....	s. 18
2.5 Størrelse og varighet på stønadsordningen.....	s. 19
2.6 Betydningen av nyordet «naving».....	s. 20
3 Metode.....	s. 22
3.1 Valg av metode.....	s. 22
3.2 Kvalitativ intervju.....	s. 23
3.3 Utvalg og rekruttering.....	s. 23
3.4 Intervjuguide.....	s. 24
3.5 Gjennomføring av intervjuene.....	s. 25
3.6 Transkribering.....	s. 27
3.7 Tematisk analyse.....	s. 27
3.8 Studiens analysetilnærming.....	s. 28
3.9 Tematisk analyse steg for seg.....	s. 30
3.10 Forskningsetiske overveielser.....	s. 34
3.11 Informert samtykke.....	s. 35
3.12 Konfidensialitet og anonymitet.....	s. 35

4 Resultat.....	s. 35
4.1 Tema 1: Arbeidslediges opplevelse av å være Nav-klient.....	s. 36
4.1.1 «Det var veldig nødløsning å begynne å nave».....	s. 36
4.1.2 «Man prøver å få så mye penger som mulig for lite innsats».....	s. 37
4.1.3 «Det er jo utnyttelse av systemet».....	s. 38
4.1.4 «Å nave er et veldig negativt begrep».....	s. 39
4.2 Tema 2: Ønsker seg mer struktur.....	s. 40
4.2.1 «Jeg sliter veldig mye med døgnrytme».....	s. 40
4.2.2 «Det blir deilig å gjøre noe skikkelig».....	s. 41
4.2.4 «Det er for å få penger».....	s. 42
4.3 Tema 3: Ønsker å holde på med interesser i stedet for å søke jobb.....	s. 43
4.3.1 «Du får betalt for det du liker å gjøre, uten å være pro».....	s. 43
4.3.2 «Fritida er mer verdt».....	s. 44
4.3.3 «Vanskelig å søke jobb på grunn av tidligere sykdom».....	s. 45
4.3.4 «Hvis jeg får jobb, skal jeg aldri mer nave».....	s. 46
4.4 Tema 4: Varierende press fra venner, familie og Nav.....	s. 47
4.4.1 «Jeg hadde ikke klart meg uten mamma».....	s. 47
4.4.2 «Mamma er som en hank over skuldrene mine.».....	s. 48
4.4.3 «Nav hjelper meg å finne jobb».....	s. 49
4.4.4 «Nav ville sikkert pressa på meg veldig».....	s. 50
5 Diskusjon.....	s. 51
6 Implikasjoner ved studien.....	s. 63
6.1 Metodiske betraktninger.....	s. 63
6.2 Validitet og reliabilitet.....	s. 65
6.3 Utvalget.....	s. 66
7 Avslutning.....	s. 67
Referanseliste.....	s. 69
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	s. 77
Vedlegg 2: Svar fra NSD.....	s. 79
Vedlegg 3: Informasjonsskriv om studien.....	s. 81
Vedlegg 4: Samtykkeerklæring.....	s. 83

1 Introduksjon

1.1 Innledning

Det finnes mye forskning som viser de sosiale konsekvensene ved arbeidsledighet. Blant annet påpeker Hatland et al. (2001) at arbeidsledige får negative konsekvenser som økonomiske problemer, at de kjeder seg og får problemer med å få tiden til å gå, at de får svekket sosial kontakt og at de blir rammet av mindreverdighetsfølelse. Hvordan en strukturer tiden antas å være viktig for arbeidslediges trivsel og velvære (Kitterød, 1995). Mennesker er arbeidsledige av forskjellige årsaker. Det kan for eksempel være på grunn av oppsigelse, sykdom eller overgangen mellom studielivet og arbeidslivet.

Samfunnet har mange krav og forventninger til at flest folk skal være i arbeid (Vansteenkiste, Lens, De Witte, De Witte & Deci, 2004). For de som har falt utenfor har man ordninger som skal forebygge og dempe skadevirkningen ved å være ufrivillig arbeidsløs, og samtidig motivere arbeidsledige til å skaffe seg ny jobb (Nav, 2012a). Arbeidsledige kan oppleve press fra mennesker i den nære omgangskretsen eller fra samfunnet, blant annet gjennom media. «Naving» har blitt et aktuelt begrep de siste par årene. Begrepet ble for første gang brukt i media mars 2012 (Rikoll & Wold, 2012) og har siden blitt hyppig brukt og debattert i nyhetsartikler, kronikker og kommentarfelt i ulike aviser (Skjerven, 2012; Hanstad, 2013).

Noen arbeidsledige søker jobb mer effektivt enn andre. Noen slutter å søke eller søker begrenset fordi de ikke takler situasjonen mens andre slutter å søke fordi de velger å bruke tiden på andre aktiviteter. Fryer og Payne (1984) påpeker at arbeidsledighet kan være vanskelig for noen, mens for andre kan det virke befriende å slippe det stressende arbeidsansvaret og heller bruke tiden sin på aktiviteter som en anser som mer viktige og interessante. Ifølge selvbestemmelsesteorien har mennesket et behov for autonomi; det trenger å føle seg fritt til å handle ut i fra egne interesser og behov (Deci & Ryan, 2000). Dette behovet er relatert til at individet selv organiserer og regulerer sin egen atferd. Samtidig som mennesker er indre motiverte og har en indre interesse for det de holder på med, kan de også bli drevet av ytre faktorer som belønningssystemer eller meninger de frykter andre kan ha om dem (Ryan & Deci, 2000). Det som fremmer arbeidssøkende atferd i størst grad er hvis individet ønsker det selv, i stedet for at handlingen kontrolleres utenfor en seg selv (Vansteenkiste et al., 2004).

1.2 Formålet med studien

Interessen for denne tematikken startet da jeg begynte å lese alle mediasakene om navning, først om ungdom som valgte å ta et friår (Rikoll & Wold, 2012), og senere om den 26 år gamle Skjerven (2012) som hadde for store ambisjoner, men ikke strakk til. Det var interessant å se at flere aldersgrupper ble omtalt som navere. Jeg ble nysgjerrig på hva begrepet betydde og hvem de arbeidsledige var. Jeg ville finne ut hva de brukte dagene til, hvordan omgivelsene deres var og om de ønsket å jobbe eller ikke. Siden arbeidsledige og Nav ofte blir omtalt i media på forskjellige måter, var jeg også interessert i opplevelsen i å være Nav-klient. Hensikten med studien er å lære mer om hvordan et utvalg unge arbeidsledige opplever sin hverdag, hvilke forestillinger de har om arbeidsledighet og hvordan disse tingene spiller inn på motivasjonen for å søke jobb. En god forståelse av arbeidslediges målrettede atferd kan føre til mindre stigmatisering og større åpenhet og forståelse. Gjennom kvalitative intervjuer kan en undersøke hvilke mål de arbeidsledige setter seg og hvorfor. Vansteenkiste et. al., (2004) har fokusert på sammenhengen mellom motivasjon og målinnhold gjennom kvantitativ forskning, men har ikke sett på arbeidslediges egne opplevelser for å jobbe eller ikke jobbe. Vansteenkiste et. al., (2004) påpeker at en slik studie er savnet.

Denne studien tar utgangspunkt i de arbeidslediges opplevelse sammen med flere elementer i Ryan og Deci (2000) sin selvbestemmelsesteori. Denne teorien definerer hvordan ytre og indre motivasjon skaper engasjerte eller passive handlinger i en sosial kontekst. Den ønsker å definere hvordan ytre og indre motivasjon skaper engasjerte eller passive handlinger i en sosial kontekst, og de er opptatte av hvilke følger det har om motivasjonen kommer innenfra eller utenfra. Når en ønsker å undersøke motivasjonen for å søke jobb for arbeidsledige, kan en bruke selvbestemmelsesteorien for forsøke å forstå menneskets målrettende atferd. Den er opptatt av hvilke målinnhold mennesket ønsker i hverdagen og i en jobb, samtidig som en undersøker om mennesket søker jobb av egen interesse eller press utenfra (Ryan & Deci, 2000).

Denne studien baserer seg på kvalitativ forskningsmetode. Ifølge Thagaard (2003) veksler ofte kvalitative forskningsprosesser mellom deduktive og induktive faser. Det vil si at forskeren veksler mellom eget datamateriale og utvikling av ideer fra overordnede teoretiske perspektiver (Thagaard, 2003). Denne studien ønsker å fokusere på eget datamateriale. Samtidig blir analysen basert på ideer og elementer fra selvbestemmelsesteorien. På bakgrunn av dette har studien en induktiv tilnærming med en deduktiv karakter.

1.3 Problemstilling

Oppgavens overordnede tema er hvordan arbeidsledige opplever hverdagen. Studien ønsker å undersøke ulike elementer ved hverdagen, som sosial tilhørighet og hvilke aktiviteter de fyller dagene med. Arbeidsledige er en relativ stor gruppe i samfunnet med ulike ressurser og belastninger. Jeg ønsker å studere om opplevelsen av hverdagen kan fortelle noe om motivasjonen for å søke jobb. Opplevelsen av å være Nav-klient vil også få stor plass i oppgaven, da jeg opplevde at dette i høy grad var med på å påvirke informantenes opplevelse av hverdagen. Problemstillingen er: *Hvordan opplever unge arbeidsledige hverdagen og hvordan påvirker dette motivasjonen deres for å søke jobb?*

1.4 Oppgavens oppbygning

I introduksjonen beskriver jeg en del sentrale emner og begreper som er relevante for studien. Formålet og problemstillingen for studien blir deretter presentert. I teori- og empiridelen vil jeg gjøre rede for selvbestemmelsesteorien og relevant empiri for denne studien. Etter det teoretiske rammeverket vil jeg gjøre rede for metoden og valget av denne. I metoddelen vil gjennomføringen av intervjuer og sentrale aspekter ved den kvalitative tilnærmingen utdypes. Det vil også komme en utgreining av studiens analysetilnærming og hvordan datamaterialet ble analysert. Deretter vil funnene bli presentert ved hjelp av sitater. I diskusjonsdelen vil funnene bli drøftet opp mot teori og empiri. Oppgaven slutter med metodiske betraktninger og en avslutning.

2 Teori og empiri

Dette kapittelet vil gjøre rede for teori og empiri som er relevant for studiens problemstilling. Først vil jeg forklare viktige aspekter ved dagpengeordningen, som de fleste informantene går på. Videre vil kapittelet omhandle selvbestemmelsesteorien. Deretter vil studien ta for seg tidligere forskning rundt arbeidslediges hverdag. Temaene som blir tatt opp er velvære, jobbsøking, aktivitet, sosial tilhørighet, størrelse og lengde på dagpengeordningen og hvordan naving fremstår i media.

2.1 Dagpenger

Formålet med dagpenger er å forebygge og dempe skadevirkningene ved ufrivillig arbeidsløshet, ved å gi delvis kompensasjon av inntekt i en begrenset periode mens det søkes etter arbeid (Nav, 2012a). Ordningen bidrar både til at arbeidsledige kan opprettholde en rimelig levestandard i tiden det tar å skaffe seg nytt arbeide, og er et viktig arbeidsmarkedspolitisk virkemiddel for full sysselsetting. Dagpengene skal motivere arbeidstakere til å skaffe seg ny jobb og aktivere til jobbsøking, ved at arbeidssøkerne deltar i tiltak og tar imot tilbud om arbeid (Nav, 2012a). I Norge stilles det krav om at søkeren skal

være tilgjengelig for arbeid. Blant annet skal det sendes inn meldekort hver 14. dag for å bekrefte søkeraktivitet denne perioden. Det innebærer at søkeren må være arbeidsdyktig og villig til å ta alt arbeid som er lønnet, hvor som helst i Norge, uavhengig av om det er på heltid eller deltid.

Stønaden skal være lavere enn tidligere arbeidsinntekt og i begrenset tid (Regjeringen, 2011). I 2003 ble dagpengereglene endret på flere punkter. De som ble arbeidsledige i 2003 og hadde hatt en lønnsinntekt på mellom 1,25 og 1,5 G (Mellom 66 541 kroner og 79 850 kroner) i foregående år, eller under 1 G i snitt de siste tre årene, skulle ikke lenger ha rett til dagpenger. Uten reformen ville disse hatt dagpenger i inntil ett og et halvt år, og tilsvarende 62 prosent av lønnsinntekten fra året før. Disse endringene var motivert ut fra et ønske om å få flere ut i arbeid uten å svekke inntektssikringen (Falch, Hardoy, Røed, 2012). Ulike lovverk og retningslinjer er utformet for å støtte opp under ulike målsettinger. Nav lokalt plikter å forvalte dagpenger til brukere i tråd med disse målsettingene (Nav, 2012a). En av målsettingene for Nav-reformen fra 2006 er å få flere i arbeid og færre på trygd. En undersøkelse gjort av Schreiner og Markussen (2012) viser at reformen så langt ikke har fått de ønskede resultatene. Hittil har flere havnet på trygd enn tidligere, men færre har havnet på uføretrygd.

For å få dagpenger må en registrere seg som arbeidssøker hos Nav og være arbeidssøkende. En må også oppfylle flere andre ulike vilkår. Det kan foreksempel være at en har fått redusert arbeidstiden med 50 prosent, at man er registrert som arbeidssøker og sender meldekort hver 14. dag, og at man ikke er skoleelev eller student, ved siden av flere andre betingelser. Man har også rett på dagpenger hvis jobben er helt eller delvis permittert, etablerer egen virksomhet, eller er nydimmitert som vernepliktig (Nav, udatert). Hvis stønadsmottakeren uten rimelig grunn ønsker å motta tilbud om arbeid eller tiltak, faller retten til dagpenger bort.

Mange mennesker er i større eller mindre grad avhengig av de ytelsene de mottar, og store summer forvaltes gjennom trygdebudsjettet. Folketrygden anses som et tillitsbasert system, som kan være sårbart for misbruk. Dermed er straff nødvendig for å beskytte mot trygdebedrageri. For at offentlig trygdeytelse skal kunne brukes til sitt formål, må den være bygget på riktige forutsetninger. Det forutsetter at Nav har den informasjonen som skal til for bedømme om en person skal få stønad eller ikke, og fastslå størrelsen og varigheten. I stor grad må trygderettigheter bygge på opplysninger fra den som mottar eller skal motta en ytelse (NOU 2003: 15).

2.2 Selvbestemmelsesteorien

Self determination theory, eller selvbestemmelsesteorien som den heter på norsk, er en motivasjonsteori som anser individet som et aktivt individ som vil oppnå psykologisk utvikling. Selvbestemmelsesteorien ønsker å undersøke mennesket i sin sosiale kontekst og hvordan det utvikler seg og fungerer i denne konteksten. Ifølge selvbestemmelsesteorien skjer ikke utvikling automatisk, men krever både støtte og næring fra miljøet rundt mennesket. Miljøet eller den sosiale konteksten kan enten fremme eller hindre denne psykologiske utviklingen.

Deci (1996) antar at det er tre medfødte, grunnleggende behov som ligger bak all atferd: behovet for kompetanse, behovet for autonomi og behovet for tilhørighet i form av for eksempel sosial støtte. Legger den sosiale konteksten til rette for tilfredsstillelse av de tre grunnleggende psykologiske behov vil dette fremme velvære og føre til menneskelig utvikling (Gagne & Deci, 2005). Deci og Ryan (1985) hevder at disse behovene er grunnlaget for en energi de betegner som indre motivasjon.

Skal en oppnå en full forståelse av menneskets målrettede atferd, psykologiske utvikling og velvære, må en se på behovene som gir målene deres psykologisk innflytelse og mening, og hva som bestemmer søken etter målene. Både innhold i målene mennesker streber etter og årsaken bak målene bør undersøkes. Selvbestemmelsesteorien opererer med betegnelse indre og ytre motivasjon for årsaken bak målene og indre og ytre målinnhold for innhold i målene (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien er omfattende og inneholder flere underteorier (Deci & Ryan, 2002). Denne studien fokuserer på de mest kjente områdene innenfor selvbestemmelsesteorien: de tre psykologiske behovene, indre og ytre motivasjon og indre og ytre målinnhold. Disse delene vil jeg forklare nærmere. Jeg vil underveis prøve å beskrive hvordan selvbestemmelsesteorien virker i en arbeidsledighetskontekst. Punktene under viser hvilke teorier innenfor selvbestemmelsesteorien oppgaven vil bruke:

- The basic need theory
  - Kompetanse
  - Autonomi
  - Sosial tilhørighet
- Innhold i målene
  - Indre målinnhold
  - Ytre målinnhold

- Årsaken bak målene
  - Indre motivasjon
  - Ytre motivasjon

2.2.1 The basic need theory

The basic need theory hører inn under selvbestemmelsesteorien, og hevder at mennesket har tre grunnleggende psykologiske behov: kompetanse, autonomi og tilhørighet. Hvis man tilfredsstillter disse tre psykologiske behovene vil mennesket bli mer kompetent, vital og sosialt integrert (Deci og Ryan, 2002). Deci og Ryan fokuserer spesielt på de medfødte behovene for kompetanse og autonomi, og hevder at det er bred enighet om at indre motivasjon er basert på disse behovene (Deci og Ryan, 1985). Disse tre behovene vil under gode forhold lede mennesker til mer kompetente, vitale og sosiale former for atferd. Teorien hevder at indre målinnhold, som strebes etter av indre motivasjon, tilfredsstillter de indre psykologiske behovene, og fører til økt velvære eller opprettholdelse av velvære (Ryan & Deci, 2000a).

Kompetanse viser til en forståelse for hvordan man skal nå ulike ytre og indre utfall, og det innebærer effektivitet i utførelsen av de nødvendige aktivitetene (Deci, 1996). Deci og Ryan (2002) mener også at oppgavene en gjør må være passe utfordrende. Skal man se kompetanse i sammenheng med arbeidsledighet kan det foreksempel innebære kompetanse for å søke jobb, kompetanse for å holde kontakt med Nav og gjøre hva de krever av en, eller kompetanse for å ha en innholdsrik hverdag. Behovet for kompetanse er typisk manifestert i indre motiverte aktiviteter (Gagne & Deci, 2005). Alle mennesker trenger å oppleve mestringsfølelse og suksess. Et menneske som har høyt kompetansebehov vil søke mestringsorienterte situasjoner og oppgaver som er noe utfordrende. Dette behovet søkes for å utvide sin egen følelse av prestasjon. Tidlige studier innenfor selvbestemmelsesteorien viste at positive tilbakemeldinger økte den indre motivasjon hos mennesket. Det viste seg at ingen tilbakemelding og negativ tilbakemelding ga lavere indre motivasjon. Disse resultatene ble linket til behovet for kompetanse. Gagne og Deci (2005) foreslo at positiv tilbakemelding betegner effektivitet og suksess hos mennesket, som igjen fører til tilfredsstillelse av behovet for kompetanse og økt indre motivasjon.

Autonomi vil si at en selv er utgangspunktet for sine egne handlinger og at en selv kan regulere disse handlingene (Deci, 1996). Med behovet for autonomi eller selvbestemmelse gjør mennesker naturlig spontane handlinger. Man føler seg fri til å handle ut fra sine egne indre interesser og behov. Dette behovet er relatert til at individet selv organiserer og regulerer sin egen atferd (Deci & Ryan, 2000). Som arbeidsledig har man mye fritid. Det kan

tenkes at noen ønsker å bruke mer tid på andre verdier og aktiviteter, som de anser som viktigere enn arbeid (Fryer & Payne, 1984).

Autonomi og kompetanse har vist seg å være de mest innflytelsesrike påvirkningsfaktorene på indre motivasjon, men teori og forskning har også foreslått at sosial tilhørighet spiller en stor rolle. Behovet for tilhørighet handler om å oppleve trygghet, tilhørighet og omgang med andre mennesker, i en gruppe eller fellesskap. Ensomhet har vist seg å være negativt relatert til velvære (Gagne & Deci, 2005). Sosial tilhørighet henger også sammen med indre motivasjon. Ryan & Deci (2000) viser til forskning gjort av Anderson, Manoogian og Reznick i 1976 som viser at når barn leker med noe interessant i nærvær av en voksen som ignorerer deres forsøk på å samhandle, viser barna en lavere indre motivasjon. Dette viser at den sosiale tilhørigheten er viktig for hvordan mennesket utvikler seg.

De nevnte tre psykologiske behovene hevdes å være universale for mennesker, og må bli tilfredsstilt i alle kulturer for at mennesket skal være optimalt sunne og friske (Ryan, 1995). Behovene blir også sett på som næring for optimal menneskelig utvikling, integritet og velvære. Forskning innenfor selvbestemmelsesteorien fokuserer ikke på konsekvensene og styrken av disse behovene, men ser på i hvilken grad individene er i stand til å tilfredsstille behovene innenfor det sosiale miljø, og hvilke konsekvenser dette har (Deci & Ryan, 2000). De antar at det er store individuelle forskjeller hos mennesker. Det gjør at mennesker vil oppleve tilfredsstillelse av disse behovene i diverse sosiale kontekster på ulik måte. Det forventes en lavere grad av utvikling, motivasjon og velvære om noen av de tre behovene undertrykkes. Når disse tre grunnbehovene dekkes, vil indre motivasjon og selvregulerte former for ytre motivasjon oppstå (Deci & Vansteenkiste, 2004). I visse tilfeller kan det hende at den sosiale konteksten ikke skaper gode nok omgivelser for å tilfredsstille disse behovene (Deci & Ryan, 2000).

Det er viktig å understreke at selv om det kan være teoretisk nyttig og operasjonelt mulig å skille mellom behovet for kompetanse og behovet for autonomi, henger de nøye sammen, siden de i fellesskap utgjør grunnlaget for indre motivasjon. En følelse av kompetanse alene vil ikke nødvendigvis fremme indre motivasjon, det er den selvbestemte kompetansen i form av en følelse av autonomi, som er avgjørende (Deci & Ryan, 1985). For å være autonom må man imidlertid ha den nødvendige kompetansen for å takle ulike sider ved tilværelsen, og vi ser dermed at de to behovene er avhengige av hverandre for å utgjøre et grunnlag for indre motivasjon. Det som gjør de psykologiske grunnbehovene så viktige i denne teorien, er at de er essensielle for å forstå «hvordan» og «hvorfor» i menneskers mål, det vil si hvilke målinnhold eller verdier mennesker setter seg og årsaken til ulike mål de

streber etter (Deci & Ryan, 2000). Denne studien vil se hvordan informantene opplever autonomi, kompetanse og tilhørighet, og hvordan det påvirker deres motivasjon.

2.2.2 Indre og ytre motivasjon

Selvbestemmelsesteorien skiller mellom ulike typer motivasjon til handling, basert på forskjellige årsaker til mål. Motivasjon er det som setter i gang og styrer atferd i en bestemt retning (Deci & Ryan, 1985). Et sentralt spørsmål er hvilke elementer eller faktorer som setter i gang og styrer denne atferden. Det naturlige skillet går mellom indre og ytre faktorer, og nettopp begrepene indre og ytre motivasjon er sentrale begreper innen motivasjonsforskningen.

Pintrich og Schunk (2002) definerer indre motivasjon som en tendens til å ta del i en aktivitet for aktivitetens egen skyld, noe som impliserer at det å delta i aktiviteten er en belønning i seg selv, for eksempel fordi den er morsom eller interessant. Det er flere elementer som må være til stede om man skal kunne si at atferd er indre motivert, blant annet må individet ha en følelse av kontroll og valgmulighet (Deci & Ryan, 1985). Indre motiverte mennesker drives av indre baserte ønsker og behov, dermed er indre motivert atferd helt selvbestemt. Dersom en relaterer dette til å søke jobb, er søknadsprosessen en belønning, og interessant i seg selv. Man kan imidlertid diskutere om jobbsøkingen er en spennende aktivitet i seg selv, eller bare en vei for å komme seg til det ønskede målet, som er arbeid. Ifølge selvbestemmelsesteorien er indre form for motivasjon det individet streber etter, og det som naturlig danner grunnlag for handlinger (Deci & Ryan, 2002). Selvbestemmelsesteorien hevder at den indre motivasjonen er den sterkeste form for motivasjon fordi den handler på eget initiativ og egen interesse, og en kan utvikle seg intellektuelt og fysisk (Ryan & Deci, 2000).

På den andre siden har vi ytre motivasjon, som referer til det å betrakte aktiviteten man tar del i kun som et middel for å nå et mål. Det vil si at man utfører aktiviteten fordi man antar at denne vil resultere i et ønskelig utfall (Pintrich og Schunk, 2002). En handling som er styrt av ytre årsaker, gjennomføres ikke på grunn av interesse eller glede for selve aktiviteten, men press utenfra. Selvbestemmelsesteorien sier at all motivasjon som kommer utenfra er kortvarig, og motivasjon som kommer innenfra motiverer mest (Deci & Ryan, 2000). Ytre motivasjon har gjennom forskning innenfor selvbestemmelsesteorien blitt assosiert med inkonsekvent måloppnåelse, svekkende prestasjoner og lavere utholdenhet, på grunn av vanskeligheter med å konsentrere seg. Det har også blitt relatert til lavere effektivitet og dårligere prestasjoner (Vansteenkiste, Lens, & Deci, 2006). En kan tenke seg at faren ved ytre motivasjon er at noe av oppmerksomheten og fokuset på aktiviteten faller vekk og kan svekke

prestasjonsevnen (Ryan & Connell, 1989). Som arbeidsledig kan press utenfra for eksempel komme fra Nav, venner og familie som forsøker å motivere den arbeidsledige til å søke jobb.

De fleste handlinger har en viss grad av både indre og ytre motivasjon. Den arbeidsledige kan for eksempel søke jobber av egen interesse, samtidig som han eller hun er motivert til å levere jobbsøknader for å tilfredsstille Navs krav. Selvbestemmelsesteorien ønsker høyest grad av indre motivasjon. Begge former for motivasjon er imidlertid hensiktsmessige og sammen står de i kontrast til amotivasjon, som betyr mangel på formål eller motivasjon (Deci & Ryan, 2000). Noen har en tendens til være amotiverte når de tror at handlingen ikke vil gi ønsket resultat. De som mener at jobbsøking er forgjeves kan ofte ha høy grad av amotivasjon (Vansteenkiste et al., 2004).

I motsetning til andre motivasjonsteorier er selvbestemmelsesteorien den eneste teorien som har beskrevet prosessen der ytre motivasjon kan bli til indre motivasjon. Dette kaller de internalisering, og beskriver det som en aktiv og naturlig motivasjonsprosess, der sosialt godkjente krav transformeres til personlige verdier. I denne prosessen kan motivasjonen gå fra å være ytre regulert til indre regulert (Deci & Ryan, 2000).

2.2.3 Indre og ytre målinnhold

Ifølge Deci og Ryan (2000) har de ulike målteoriene fokusert på hvordan en kan oppnå mål. I tillegg ønsker selvbestemmelsesteorien å fokusere på hvorfor mennesker setter seg sine mål og hva målinnholdet er. Selvbestemmelsesteorien deler målinnhold inn i «intrinsic aspirations» og «extrinsic aspirations» (Deci & Ryan, 2000). På norsk er det vanlig å omtale disse som «indre målinnhold» og «ytre målinnhold». Det å få en jobb kan betegnes som et mål, mens målinnhold handler om hvilke verdier man vil oppnå ved en jobb. Som arbeidsledig kan en ha et overordnet mål om å få seg en jobb, mens verdien eller målinnholdet kan for eksempel være å tjene penger. I denne studien blir derfor målinnhold også omtalt som verdier. Ifølge selvbestemmelsesteorien kan man bedre forstå et menneskes atferd, personlighet og velvære hvis man forstår målinnholdet personen setter seg (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien hevder at indre målinnhold vil føre til høyere tilfredsstillelse av de psykologiske grunnbehovene enn andre. Indre målinnhold for en arbeidsledig kan for eksempel være å få bedre struktur og mer mening i hverdagen. Mål med et indre innhold stimulerer til personlig vekst og gode sosiale relasjoner, noe som bidrar til utvikling av et godt menneskelig fellesskap og påvirker til faglig utvikling og selvbestemmelse (Kasser & Ryan, 2001).

Ytre målinnhold kan være et ønske om å bli rik eller å opprettholde et image eller en status (Kasser & Ryan, 2001). Ytre målinnhold vil ifølge selvbestemmelsesteorien ikke føre til behovstilfredsstillelse. Dette er fordi ytre målinnhold kan føre oppmerksomheten vekk fra oppgaver som kan gi en mer direkte tilfredsstillelse av behovene, i motsetning til hva indre målinnhold kan gjøre. Tidligere forskning viser at ytre verdier blir assosiert med inkonsekvent måloppnåelse, svekkende prestasjoner og lavere utholdenhet og effektivitet (Vansteenkiste, Lens, & Deci, 2006). Noen ytre mål kan bidra til en viss tilfredsstillelse av de psykologiske grunnbehov, noe som kan gjøre det vanskelig å skille mellom indre og ytre målinnhold og deres effekt på tilfredsstillelse av de tre psykologiske grunnbehov. Likevel ønsker man å unngå fokus på ytre målinnhold, fordi det i større grad gir negative utslag på velvære (Deci & Ryan, 2000).

Kasser og Ryan (1993) studerte resultatene av om mennesker streber etter indre eller ytre målinnhold. De fant at mål med et ytre innhold som finansiell suksess, var negativt relatert til velvære. Desto høyere en verdsatte finansiell suksess, desto lavere var den subjektive oppfatningen av velvære. Mennesker som satte seg mål som personlig vekst, å oppnå sosiale relasjoner og styrke fellesskapets beste, viste høyere utslag på indikatorer av velvære (Kasser & Ryan, 1993).

2.3 Velvære

Selvbestemmelsesteorien hevder at positiv affekt og fornøyelse er konsekvenser av det å leve godt (Ryan & Deci, 2001). Teorien har fokus på innhold i livet og hvilke prosesser som fører til det gode liv. Ifølge Eriksson (1984) har opplevelsen av velvære et rent subjektivt innhold. Han sier at begrepet ikke kan operasjonaliseres i ulike termer for å beskrive menneskets funksjonelle tilstand. Velvære må beskrives kvalitativt ved at en fanger opp de opplevelsene mennesket har av mening, lyst, motivasjon og liknende følelsesmessige tilstander (Eriksson, 1984). Pavot, Diener, Colvin og Sandvik (1991) forteller at en tilstedeværelse av positive og fravær av negative sinnsstemninger til sammen utgjør glede, som er positivt for subjektiv velvære.

Å miste jobben og den påfølgende perioden som arbeidsledig kan være svært stressende for mange mennesker. Å bli arbeidsledig kan være et hardt slag for menneskets ego og identitet. Sinnsstemningen kan bli dårligere med tiden som arbeidsledig, både som et utfall av dårlig økonomi, mangel på struktur og mangel på tilfredsstillelsen den tidligere jobben ga (Noon & Blyton, 2007). Gjennom de siste tiårene har forskere dokumentert forskjellige negative tilstander som har sammenheng med arbeidsledighet. Forskning viser at passivitet, tiltaksløshet, kjedsomhet, sosial isolasjon (Kitterød, 1995), depressive symptomer (Winefield,

Winefield, Tiggeman & Goldney, 1991), angst (Donovan & Oddy, 1982) og lav velvære (Feather, 1990) kan være vanlige problemer blant arbeidsledige. Også norsk forskningslitteratur viser at det er påvist høy forekomst av depresjon og angst blant arbeidsledige. Dette viser også at sosiøkonomiske forhold ikke spiller noen rolle for de negative helseutslagene (Ytterdahl & Fugelli, 2000).

Mens noe forskning viser at arbeidsledighet fører til en rekke negative konsekvenser for hverdagen, viser andre studier at den frigjorte tiden også kan ha positive sider. Den kan gi rom for ønskede aktiviteter og for å utvikle evner man ikke hadde tid til å utvikle tidligere (Vansteenkiste et al., 2004). Tiden kan blant annet oppleves som et problem eller ressurs, og et aktivt tidsmønster og et offensivt forhold til tiden antas å ha positiv betydning for trivsel og velvære. Det kan også modifisere negative konsekvenser ved tap av jobben og bidra til å bevare arbeidsevnen (Kitterød, 1995).

Et annet element ved arbeidslediges velvære er vedkommendes sosiale omgivelser. En levekårundersøkelse for sosial kontakt viser at langtidsarbeidsledige ikke er mer sosialt isolerte overfor familie, venner eller nærmiljø enn yrkesaktive. Samtidig viser den at mange arbeidsledige savner den daglige kontakten med kollegaer, og at flere menn går sjeldnere på diskotek og dans enn yrkesaktive menn (Kitterød, 1995). Dette viser at arbeidsledigheten får konsekvenser for mennesket sosiale liv.

2.4 Motivasjon for å søke jobb

Samfunnet forventer at en skal være i arbeid. Derfor kan det være typisk å tenke at arbeidsledige mennesker som ikke søker jobb må være amotiverte eller mangle de psykologiske ressursene for å søke jobb (Vansteenkiste et al., 2004). De fleste motivasjonsteorier antar at mennesker som ikke søker jobb har en lav grad av motivasjon, og mener det er fordi en har lave forventinger til at ens innsats i jobbsøking fører til arbeid (Feather, 1990).

Vansteenkiste et al., (2004) var de første som brukte selvbestemmelsesteorien til å undersøke indre og ytre motivasjon for jobbsøking blant arbeidsledige. Studien deres undersøkte ulike grunner til hvorfor mennesker ikke søker jobb, eller hvorfor de søker på en begrenset måte. De forventet at indre motivasjon til jobbsøking ga styrke til å fortsette å søke, fordi ønsket om en jobb ville være en sterk nok drivkraft for å få folk til å fortsette å søke. De fant at arbeidsledige med autonom motivasjon til å søke jobb som får konstant avslag fra jobbsøknader kan få negativt utslag på velvære. Likevel viser det seg at utholdenheten fortsatt kan være høy (Vansteenkiste et al., 2004). De fant også at ytre press for å skaffe seg jobb kan skape lav velvære hos arbeidsledige, fordi det kan oppleves som stressfullt. Høyt press utenfra

gir lave forventninger til å fortsatt søke etter jobb, og Vansteenkiste et al., (2004) begrunner dette med at mennesker har en tendens til å motstå aktiviteter som de føler seg tvunget til å fortsette med.

Arbeidsledige som ikke søker jobb trenger ikke å være amotiverte. Noen ønsker heller å bruke tiden sin på andre aktiviteter enn å jobbe. Motivasjon til å holde på med en alternativ aktivitet i stedet for å søke jobb kan ses på som en utvidelse av selvbestemmelsesteorien. I stedet for å anta at alle som ikke søkte jobb var amotiverte, ville Vansteenkiste et al., (2004) nå utvide selvbestemmelsesteorien ved å undersøke grunnen til at de ikke ønsket å søke jobb nærmere. For eksempel kan et menneske reflektere over livet sitt og vurdere å leve enklere, bruke mindre penger og vie mer tid til naturen og videreføre hobbyer. Mennesker som ikke ønsker å jobbe, og bruker tiden på å drive med egne interesser, opplever også høyere grad av velvære (Vansteenkiste et al., 2004).

Å gjøre noe annet enn å jobbe kan enten være indre eller ytre motivert. På en måte kan en person føle seg presset eller kontrollert til å gjøre noe annet enn å finne seg jobb. Samtidig kan vedkommende selv velge å holde på med aktiviteter som samsvarer med personens egne verdier og interesser. En kvinne kan for eksempel være presset av ektemannen til å være husmor, eller føle seg forpliktet til å ta vare på sin gamle og syke mor. Hun kan også selv ha et ønske om å utføre disse aktivitetene. Om motivasjonen for å la være å søke jobb kommer innenfra eller utenfra, har vist seg å henge sammen med den arbeidslediges velvære: Vansteenkiste et al., (2004) fant at jo mer arbeidsledige ikke søkte jobb fordi de følte seg presset til å gjøre noe annet, jo mer rapporterte de negative følelser. Hvis motivasjonen deres for ikke å søke jobb var autonom, var deres erfaringer mer positive og de viste større velvære. Atkinson og Birch (1978) påpeker at når motivasjonen blir større for en alternativ aktivitet enn motivasjonen for den egentlige aktiviteten, vil mennesker bruke mer tid på den alternative aktiviteten. Arbeidslediges motivasjon for en annen aktivitet kan føre oppmerksomheten bort fra å søke jobb. Samtidig viser flere studier at alternative aktiviteter i hverdagen gir færre negative følelsesmessige konsekvenser for arbeidsledige (Feather & Bond, 1983; Kilpatrick & Trew, 1985; Swinburne, 1981). Dette fører til en kompleks problemstilling. Alternative aktiviteter er nødvendig for å føle velvære i hverdagen, noe som er viktig for jobbsøkeprosessen, samtidig som det kan lede oppmerksomheten bort fra jobbsøkingen.

2.5 Størrelse og varighet på stønadsordningen

Det er gjennom betalt arbeid vi kan tilfredsstillere våre grunnleggende fysiske behov som mat, klær, tak over hodet og lignende. Velferdsstaten gir stønader som fungerer som et sikkerhetsnett, slik at ingen blir nødlidende. Nivået på arbeidsledighetstrygden skal være så

høy at den gir den enkelte den nødvendige tid til å finne en jobb i henhold til sine kvalifikasjoner og ønsker. Samtidig skal støtten fra Nav være lav nok til at stønadsmottakeren stimuleres til jobbsøking. Et slikt hensyn ivaretas når støtten settes lavere enn det den arbeidsledige kunne fått ved å være sysselsatt i arbeidsmarkedet. Det skal lønne seg å være i jobb. I praksis er det en utfordring å sette stønadsnivået slik at begge disse hensynene blir ivaretatt (Falch et al., 2011). Samfunnsøkonomisk forskning peker blant annet i retning av at en sjenerøs dagpengeordning påvirker til lengre ledighetsperioder (Hatland et al., 2001). Dahl (Gjengitt etter Hatland et al., 2001) gjennomgikk flere internasjonale studier og fant at stønadsnivået har betydning for overgangsmuligheter mellom trygd og arbeid. Han påpeker at jo høyere trygd en får, jo lavere vil overgangssannsynligheten til arbeide være. Samtidig viser andre studier at en innstramning av stønad ikke fører flere i arbeid, men resulterer i at flere går over til sosialhjelp og andre trygdeordninger (Falch et al., 2011; Røed & Zhang, 2005). Falch et. al., (2011) mener at riktige motiveringsfaktorer i form av penger, kan føre arbeidsledige fra trygd til arbeid. De mener at å fjerne inntektssikringen ikke er det mest effektive virkemiddelet for å øke sysselsettingen for en gruppe som generelt har lav inntekt i utgangspunktet.

Det er også forsket på om varigheten på dagpengeordningen påvirker om den arbeidsledige kommer seg tilbake til jobb. Hatland (2001) hevder at for å øke søkeaktiviteten og redusere arbeidsledighetsperioden, kan det være mer effektivt å redusere stønadsperiodens varighet enn å redusere størrelsen på stønadsordningen. På 70-tallet undersøkte Mortensen (1977) hvilken betydning begrensninger på stønadsperioden har for arbeidslediges sannsynlighet for å komme tilbake til jobb. Funnene viste at mot slutten av den potensielle stønadsvarigheten vil sannsynligheten til overgangen fra arbeidsledighet til jobb øke. Han hevder det fordi verdien av å fortsette å være arbeidsledig faller jo nærmere man kommer utløpet for trygden, og dermed vil søkeintensiteten stige. Senere undersøkelser har vist at langtidsledige rapporterer at de er mindre tilfreds med tilværelsen etter at de ble ledige, og at tilfredsheten avtar signifikant med ledighetens varighet (Smith, 1987). Disse studiene impliserer at varigheten på stønadsperioden påvirker søkeaktiviteten og overgangen til arbeid mer enn størrelsen på stønaden.

2.6 Betydningen av nyordet «naving»

I 2012 ble nave/naving kåret til årets ord av Språkrådet og Norges handelshøgskole. Begrunnelsen var den hyppige bruken av ordet i aviser og samfunnsdebatter siden mars 2012 det samme året. Det er etatsnavnet Nav som har blitt omgjort til verbet å «nave» og substantivet «naving». Språkrådet påpeker at betydningen er noe vag. Det ble opprinnelig

brukt på personer, gjerne ungdom, som hever trygd for å ta et friår (Andersen & Våge, 2013). I media har begrepet blitt brukt på forskjellige måter. Andersen og Våge (2013) sier at nyord ofte begynner å leve sitt eget liv, og at ordet eventuelt kan få nye betydninger i fremtiden. Andersen og Våge (2013) mener at det er nødvendig å vente og se hvordan bruken av å nave utvikler seg.

Det sies at begrepet «naving» først ble nevnt i media 28. mars 2012, da Vera Wold i NRK intervjuet Nav-rådgiver Jon Espesæter om ungdommers holdning til landets velferdsgoder (Rikoll & Wold, 2012). Naving var et begrep han hadde fanget opp i løpet av hans arbeid med ungdom i Kongsvinger. Det ble hovedsakelig brukt av videregåendelever, men ungdomsskoleelever kjente også til det. Han beskriver begrepet som å ta et friår fra skolegangen, finansiert av Nav. I samme artikkel spør NRK ungdom i Kongsberg om deres kjennskap til begrepet. Den ene skoleeleven sier: *«Jeg kunne tenke meg et friår, for jeg er skolelei, men jeg er ikke sikker på om jeg skal nave eller ikke ennå»*. Espesæter sier at foreldre og venner påvirker ungdommens holdninger til hvordan Nav fungerer, og opplever at ungdom tror de har rett på ytelser fra Nav som ikke er reelle (Rikoll & Wold, 2012). Noen dager etter at denne artikkelen ble publisert, forteller Nav på sin hjemmeside at de kan avkrefte myten om at Nav betaler for et friår. De sier: *«Hvis ungdom tenker å ta seg et friår fra videregående for å nave, er det ikke mye penger å hente»* (Nav, 2012b). De opplyser at ungdom som fortsatt bor hjemme som hovedregel ikke har krav på sosialhjelp fra Nav, og påpeker at det er svært få under 18 år som mottar økonomisk sosialhjelp (Nav, 2012b).

Fra den første artikkelen om ungdom i Kongsvinger har det dukket opp flere artikler, og man ser at naving ikke bare angår trøtte skoleungdom, men også voksne mennesker. Den saken som fikk mest oppmerksomhet var da Vegard Skjerven (2012) stod frem som selværklært trygdesnylter i Dagbladet. Skjerven hadde vært Nav-klient i tre år, og forteller om bekjente, oppegående, ressurssterke mennesker som gjør det samme. Han påpeker at støtten fra Nav ikke er noe han ønsker, men at han må gå på den fordi motivasjonen og handlekraften har fått seg et alvorlig knekk (Skjerven, 2012). Ingen andre artikler har fått like mange kommentarer på diskusjonsfeltet til Dagbladet enn denne til nå. Et annet eksempel finner vi i nettavisen E24 i april 2013. En mann på 45 år hadde «navet» til seg sju måneder lang sydenferie. Nav oppdaget at mannen hadde sendt meldekort fra forskjellige land som Fillipinene og Korea, da han egentlig skulle vært i Norge og søkt jobb (Hanstad, 2013). Siden begrepet først kom i media, har politikere (Beyer-Olsen, 2012), kommentatorer og organisasjoner kastet seg over ordet og fenomenet naving. I mange ulike forum har begrepet naving blitt heftig diskutert (Bølle, 2012; Skjerven, 2012). Mediesakene handler blant annet

om late skoleungdom, ungdom med manglende motivasjoner og ambisjoner (Rikoll & Wold, 2012), misbruk av systemet (Rikvoll & Sveen, 2012), slurv hos leger og saksbehandlere (Aldridge, Gimse & Gran, 2012) og manglende oppfølging fra ulike kontrollposter (Haavet, 2012). Dette viser nordmenns store interesse for dette temaet.

Den britiske rapporten «Benefits stigma in Britain» har undersøkt hvordan media kaster lys på velferdstilbudet og ulike og problemer med trygdesvindler. Den viser at en overdrevet mediedekning av trygdesvindler kan føre til stigmatisering av lovlige trygdemottakere. Rapporten viser en økende tendens til å gi folk selv skylden for problemene de har, og at de gjør seg ufortjent til velferdsytelsene de mottar (Baumberg et al., 2012). I Norge kan vi se noen av de samme tendensene som i Storbritannia. Medieoppslagene om trygdemisbruk og naving har vært mange de siste par årene. Markussen kommenterer «Benefits stigma in Britain»-rapporten i Dagsavisen (2012) og sier at skriverier om trygdemisbruk helt sikkert fører til økt stigmatisering. Samtidig forteller han at det ikke er noe langsiktig alternativ å la være. «Fordi hvis en lar være å angripe trygdemisbruk vil det over tid feste seg et inntrykk om at trygd er likestilt med juks og annet misbruk». Markussen mener at en må balansere mellom å bekjempe misbruk på den ene siden og gi en verdig behandling av mennesker med behov for støtte på den andre siden (Gravklev, 2012).

3 Metode

Jeg valgte å gjennomføre et kvalitativt forskningsintervju av arbeidsledige. I dette kapitlet vil jeg forklare og begrunne metoden jeg har brukt for å samle inn data. Deretter vil jeg gjøre rede for utvalget og hvordan informantene har blitt rekruttert, utviklingen av intervjuguiden, gjennomføringen av intervjuene og transkriberingen. Jeg vil også forklare hvilken analysemetode jeg har benyttet. Kapitlet avsluttes med noen etiske betraktninger.

3.1 Valg av metode

Formålet med studien er å lære mer om hvordan et utvalg unge arbeidsledige opplever sin hverdag, hvilke forestillinger de har om arbeidsledighet, og hvordan dette spiller inn på deres motivasjon for å søke jobb. Intervjuundersøkelse er en velegnet metode for å få informasjon om hvordan informantene opplever og forstår seg selv og sine omgivelser (Thagaard, 2003). Det var viktig å få informantene til å reflektere over sine tanker om hverdagen, og en kvalitativ undersøkelse og intervju som metode egnet seg bra. Som en del av studien var jeg også interessert i å studere hvordan arbeidsledige opplever sin egen rolle i samfunnet, samt hva naving er og hvordan det brukes av unge arbeidsledige. Med utgangspunkt i kvalitativt forskningsintervju er mitt ønske å bidra til å utvikle mer kunnskap om arbeidslediges opplevelse av sin egen hverdag. Jeg ønsker å framstille rike beskrivelser

med variasjon og mangfold av informantenes arbeidsledighetsopplevelse. På grunn av valget av tematisk analyse av datamaterialet, vil jeg beskrive de ulike prosessene i metoden så fylldig jeg kan. Senere i dette kapittelet jeg vil forklare og begrunne den tematiske analysen.

3.2 Kvalitativt intervju

Det finnes flere kvalitative metoder, og intervju er den mest brukte innsamlingsmetoden innenfor kvalitativ forskning (King, 2004). Det er ved hjelp av intervju en kan få direkte adgang til menneskers livsverden, gjennom tolkninger av livsfortellinger. Formålet med intervju er å få fylldige og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon (Thagaard, 2003).

Et kvalitativt forskningsintervju er en samtale mellom forsker og informant som styres av overordnede temaer forskeren ønsker å innhente informasjon om (Thagaard, 2003). Et kvalitativt intervju kan utformes på forskjellige måter, hvor strukturen på opplegget enten er løs eller fast. Semistrukturert intervju er en av de meste vanlige tilnærmingene i psykologisk arbeid. Jeg har valgt å gjøre et slikt semistrukturert intervju med overordnede temaer. På den måten kan forskeren følge informantens fortelling og opplevelse, og samtidig sørge for å få den informasjonen som er relevant for det en vil undersøke (Thagaard, 2003). Thagaard (2003) utdyper at det kvalitative aspektet ved denne fremgangsmåten, er at informanten står fritt til å utforme svarene sine. På denne måten kan informantene ta opp temaer som forskeren ikke hadde tenkt på i forkant. Det ble ofte gjort oppfølgingsspørsmål som ikke var en del av intervjuguiden, for å få mer dybde rundt ulike hendelser og opplevelsen av disse.

3.3 Utvalg og rekruttering

Denne studien baserer seg på strategiske utvalg. Strategisk utvalg innebærer å velge ut informanter med spesielle erfaringer og kunnskaper som har evnen til å uttrykke seg (Ringdal, 2001), og som samtidig har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske for problemstillingen. Kriteriet for rekruttering av informantene var at de skulle være arbeidsledige, arbeidsføre og helst få dagpenger fra Nav. Det var også viktig for prosjektet at informantene ikke kjente hverandre, for å få så varierte historier som mulig. Det viste seg å være noe vanskelig å finne informanter, og det kan tenkes at flere i denne situasjonen synes det er vanskelig å snakke om dette med andre. Jeg fikk høre om flere som var i denne situasjonen, men de ønsket ikke å bli intervjuet.

Jeg valgte å benytte snøballmetoden. Fremgangsmåten for denne metoden er at man først kontakter personer som har egenskapene eller kvalifikasjonene for å være med i utvalget, og etter intervjuet spør disse om de kjenner noen med de samme egenskapene (Thagaard, 2003). Siden jeg ikke kjente mange arbeidsledige og ikke ønsket informanter fra samme

nettverk, ble venner og bekjente spurt om de kjente til noen med disse kriteriene. Jeg spurte venner i Trondheim, men kontaktet også bekjente i andre deler av landet via Facebook og e-post. Hvis de kjente noen i denne målgruppen, ba jeg dem om å kontakte den arbeidsledige for å høre om han eller hun kunne tenkte seg å stille opp i et intervju. Informasjonen var kort i dette tilfellet og den bekjente sa ikke noe mer enn: «Jeg har en venn som skriver oppgave om hvordan hverdagen oppleves som arbeidsledig. Har du mulighet til å stille opp på det?» Fikk jeg en godkjenning på at vedkommende ville stille opp, sendte jeg enten en sms på mobil eller beskjed på Facebook. Dersom jeg fikk videre bekreftelse sendte jeg et infoskriv om prosjektet (se vedlegg 3). Det var flere som sa de kjente unge arbeidsledige. Noen av disse hadde ikke de riktige egenskapene, som blant annet at de var midlertidig arbeidsuføre. Disse ble ikke intervjuet. Informanter som ble intervjuet ble også spurt om de kjente andre i samme situasjon. I dette tilfellet gjorde ingen det, eller de ønsket ikke å ta kontakt med den eller de det gjaldt. Det var ønskelig at informantene i utvalget skulle gi variasjon og mangfold, slik at arbeidsledighet og opplevelsen av hverdagen kunne bli belyst på forskjellige måter (Thagaard, 2003). Utvalget for studien bestod av fire arbeidsledige, hvor alle er menn mellom 23 og 26 år. Ved at informantene er tilfeldig valgt ut, gjennom tilfeldige venner, gir ikke studiens utvalg noen skjevheter i henhold til at de kom fra samme miljø. Utvalget er ikke statistisk signifikant eller generaliserbart. Dette er heller ikke målet i en kvalitativ studie. Ifølge Dalen (2004) er det leserne som avgjør om resultatene er anvendbare for andre. Som forsker blir mitt ansvar å beskrive og fortolke fenomenene som presenteres.

3.4 Intervjuguide

En intervjuguide inneholder alle temaene som skal tas opp i intervjuet. I en semistrukturert intervjuform vil guiden inneholde en grov skisse over temaene, i tillegg til forslag til spørsmål. Starten på intervjuet innebærer ofte spørsmål om informantens bakgrunn, utdanning og yrkeserfaring. Thagaard (2003) påpeker et dramaturgisk aspekt ved oppbygging av en intervjuguide. En starter med nøytrale spørsmål som er lette å svare på, og etter hvert som informanten opparbeider tillit til forskeren kan mer emosjonelle temaer introduseres. Her kan informantens følelsesmessige reaksjoner komme fram. Mot slutten kan en tone ned det emosjonelle med nøytrale og generelle spørsmål som er enkle å svare på (Thagaard, 2003). Ifølge Kvale (2006) kan hvert enkelt intervju spørsmål evalueres etter en tematisk og en dynamisk dimensjon. Tematisk evaluering tar for seg relevansen for forskningstemaet, og dynamisk tar hensyn til det mellommenneskelige forholdet under intervjuet. Et godt intervju spørsmål bør bidra tematisk til å produsere kunnskap, og dynamisk ved å skape en god intervjuinteraksjon (Kvale, 2006).

Intervjuguiden og denne studien var inspirert av forskningen til Vansteenkiste et. al. (2004), og deres undersøkelser om hvorfor og hvorfor ikke arbeidsledige søker jobb. Deres kvantitative undersøkelse brukte flere variabler for å beskrive jobbsøkeratferd, opplevelsen av å være arbeidsledig, og velvære, i tråd med selvbestemmelsesteorien. I motsetning til undersøkelsen til Vansteenkiste et al., (2004) var jeg mer opptatt av beskrivende data rundt opplevelsen av å være arbeidsledig. Jeg tok utgangspunkt i deres studie for å lage en kvalitativ intervjuguide som tok for seg mange av de samme temaene. Når en undersøker arbeidsmotivasjon mener jeg det er like fruktbart å få fram beskrivelsene av dette som det er å se på statistikk. I tillegg til deres temaer hadde jeg også lyst til å ta med den sosiale konteksten som den arbeidsledige befant seg i. Intervjuguiden tar for seg spørsmål rundt fire temaer. Det første temaet handler om begrepet «naving», hva dette betyr, og hvordan de arbeidsledige ser seg selv i den konteksten. Det andre temaet ønsker å undersøke forholdet til Nav, og inneholder blant annet spørsmål om hvordan den arbeidsledige ble Nav-klient. Det tredje temaet tar for seg hverdagen, og her blir det spurt om aktiviteter, det sosiale forholdet til familie og venner, samt hvordan det er å søke arbeid. Det fjerde temaet undersøker verdier ved å være i jobb og hvorfor en skal jobbe. Se vedlegg 1 for intervjuguide.

Når en planlegger intervju spørsmålene er det viktig å planlegge å stille spørsmål om «hvorfor» og «hva» før man spør «hvordan». Dette er for å få fram spontane beskrivelser fra intervjuobjektet, og ikke deres spekulative forklaringer på hvorfor noe skjedde (Kvale, 2006). Spørsmålene i intervjuguiden startet ofte med «hva» og «kan». Det ble også stilt spørsmål som begynte med «hvordan», men de ble ofte brukt som oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene i intervjuguiden er korte og enkle. De ble formulert på en dagligspråklig form, for å frambringe spontane og naturlig svar fra informantene (Kvale, 2006).

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Et overordnet mål ved gjennomføring av intervju er å skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære mellom intervjuer og informant, for å bidra til at informanten åpner seg om de temaene intervjueren ønsker informasjon om. Det er viktig at forskeren viser støtte og sympati for å skape en fortrolig situasjon. Dette gjelder særlig spørsmål om temaer som er problematiske for informanten. Relasjonen mellom forsker og informant er preget av at forskeren styrer intervjusamtalen for å få den informasjonen som er relevant for studien. De beslutningene forskeren tar for å utdype ulike temaer er basert på tolkninger som forsker gjør i løpet av intervjuet. Informanten på sin side kan velge hva han eller hun ønsker å fortelle til forskeren. Man kan dermed si at relasjonen mellom forsker og informant er preget av at begge parter har en innflytelse på resultatet under intervjuet (Thagaard, 2003).

For å motivere informantene synes jeg det var viktig at de fikk informasjonen om hva formålet med studien var, hvilken rolle i intervjuet de skulle ha og hvor lang tid det skulle ta. Informantene fikk selv bestemme intervjusted og -tid, for å tilrettelegge mest mulig for deres behov. Dette ble gjort for å redusere belastningene for informantene. Ett av intervjuene ble gjort over Skype, etter ønske fra informanten. Denne skypesamtalen kan forklares som direkte kommunikasjon med levende lyd og bilde gjennom internett. De tre andre intervjuene foregikk på forskjellige steder som informantene bestemte. Alle intervjuene foregikk i et rom uten avbrytelser fra andre mennesker. I etterkant synes jeg ikke skypeintervjuet ble noe dårligere eller mindre valid enn de andre intervjuene som foregikk ansikt til ansikt, og det virket som om informanten var avslappet i denne konteksten.

Det var viktig for meg å skape en god atmosfære under intervjuet, for å gjøre informanten trygg nok til å snakke åpent (Thagaard, 2003). Særlig ved temaene som gikk på naving, som har fått et negativt bilde i media var det viktig ikke å uttrykke seg stigmatiserende eller kritisk til det som ble sagt. Som intervjuer vektla jeg å forholde meg til informantene på en fordomsfri måte, og ba på en nøytral måte informantene om å utdype eller forklare sine utsagn. Jeg opplevde og få god kontakt med informantene. At jeg som intervjuer hadde noe av den samme alderen som informantene tror jeg var med på å forbedre kommunikasjonen. Jeg oppfordret informantene til å uttrykke sine egne opplevelser og erfaringer så spontant som mulig. Jeg opplevde at tre av informanter var pratsomme og ga fyldige svar. Den siste informanten ga mange korte svar i begynnelsen, hvor det ble mer dialog i form av spørsmål og korte svar. Etter hvert som intervjuet foregikk og atmosfæren ble tryggere, ble svarene mer utdypende. Alle informantene virket avslappede og komfortable med intervjusettingen. Som intervjuer fikk jeg inntrykk av at alle snakket åpent og ærlig om alle temaer, og ikke la skjul på negative sider ved situasjonen sin.

Alle intervjuene ble tatt opp på diktafon. Det er fordeler og ulemper ved bruk av diktafon. Fordelen er at alt som sies blir bevart og forskeren kan konsentrere seg om informanten og informantens reaksjoner. Diktafon er spesielt viktig hvis en skal bruke sitater i presentasjonen av resultatene. Ulempen ved bruk av diktafon er at den kan gi intervjuet et formelt preg og hindre at informanten snakker åpent og ærlig (Thagaard, 2003). Det var viktig for meg å ta opp samtalene ettersom de direkte sitatene fra informantene skulle bli en stor del av oppgaven min. Ved starten av intervjuet var det ingen av informantene som hadde problemer med at intervjuet ble tatt opp. Samtidig fikk jeg inntrykk av at diktafonen gjorde intervjuet noe mer formelt, i den grad at informantene var selvbevisste når de snakket. Den virket mest sjenerende i starten, og jo lengre ut i intervjuet vi kom, desto tryggere og mer

komfortable ble informantene. Selv om det kanskje hadde gitt en løsere stemning å gjennomføre intervjuet uten diktafon, var dette ikke mulig for min studie.

3.6 Transkribering

Med lydopptakopptak har en store mengder med data som senere skal transkriberes. Alle intervjuene ble tatt opp på diktafon og lagret på min private datamaskin. Kvale og Brinkmann (2009) sier at en transkripsjon er en konkret omdanning av muntlig samtale til en skriftlig tekst. En transkripsjon må være tilpasset det den skal brukes til, og varierer fra den ene metoden til den andre. I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hvordan datamaterialet har blitt transkribert. I en tematisk analyse er man ikke avhengig av veldig detaljerte transkripsjoner som tar med aspekter som språklyder, gester eller fakter. Transkripsjonsnivået for å gjøre tematisk analyse er ganske enkelt tale tatt opp på bånd som deretter er overført til det skrevne ord (Braune & Clarke, 2006). Dette må gjøres så nøyaktig som mulig, og forskeren forsøker ikke å korrigere det som blir sagt. Både det informanten og det intervjueren sier skal transkriberes. Thagaard (2003) sier at konteksten er svært viktig i kvalitative studier. Dette innebærer blant annet hvilke spørsmål, kommentarer og uttalelser intervjueren har.

Jeg har selv stått for transkriberingen av intervjusamtalen. Lydfilen hadde god kvalitet, og det var lett å høre og skrive ned hva som ble sagt. Lydfilen ble spilt gjennom VLC mediaplayer, og uttalelsene ble skrevet ned ord for ord i et worddokument. Etter transkribering ble tekstmaterialet og lydfilene sammenlignet for å kontrollere riktig bruk av setningsoppbygging, blant annet med hensyn til komma og punktum. Transkriberingen hadde hovedsaklig fokus på innholdet i hva som ble sagt, og ikke detaljerte aspekter ved språket, som prosodi, paralingvistiske- og ekstralingvistiske elementer (Langdridge, 2006). Pauser og lyder som «eh», «hm» og liknende har ikke blitt skrevet ned. Transkribering av alle fire intervjuene tilsvarte mellom fem og åtte A4-sider i Word. For å beskytte informantenes konfidensialitet, valgte jeg å skrive direkte sitater i studien i bokmål, uavhengig av om de hadde dialekt. Av samme grunn har alle informantene også fått fiktive navn. Disse navnene er Rune, Gard, Even og Isak.

3.7 Tematisk analyse

Temasentrerte tilnærminger brukes ofte i presentasjoner hvor temaene er i fokus (Thagaard, 2003). Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og rapportere temaer i dataene (Braun & Clarke, 2006). Blant annet er hovedpoenget å gå i dybden på de enkelte temaene, og samtidig kunne sammenligne informasjon fra informantene om hvert tema. Når en sammenligner informasjon fra informantene er det viktig at informasjon fra

ulike informanter er sammenlignbar (Thagaard, 2003). Tematisk analyse er fleksibel for hvordan en analysere og hvilke krav man stiller.

En del av fleksibiliteten til tematisk analyse er at du kan avgjøre temaer på forskjellige måter. En tematisk analyse vil resultere i alt fra et par temaer til et ganske stort antall, avhengig av hva prosjektet handler om, og hvor stort det er. Hvor mange temaer som er passende, vil avhenge av dataene (Langdridge, 2006). Et tema skal fange opp noe viktig i datamaterialet og representerer forskjellige grader av mønstre eller meninger. Siden tematisk analyse har blitt kritisert for uklare og upresise retningslinjer, kan det være viktig å være klar over hvilke avgjørelser man tar underveis i analysen av datamaterialet, og beskrive disse i studien. Sammenlignet med andre analysemetoder som fenomenologi og grounded theory er tematisk analyse ikke bundet til noe tidligere teoretisk rammeverk, og kan derfor brukes innenfor flere valgfrie teoretiske rammeverk (Braun & Clarke, 2006). Tematisk analyse innebærer flere valg som man ofte ikke gjør eksplisitt, men som trenger å forklare og tydeliggjøre. I praksis må disse spørsmålene må være tenkt over før analysen og før datamaterialet er innhentet (Braun & Clarke, 2006).

3.8 Studiens analysetilnærming

Et problem ved temasentrert tilnærming kan være at den ikke ivaretar det helhetlige perspektivet, fordi når utsnitt av sitater sammenlignes, løsrives tekstbitene fra den opprinnelige sammenhengen. Når en fokuserer på deler av teksten kan det bli vanskelig å oppnå en helhetlig forståelse. Derfor kan det være en fordel at informasjonen fra hver informant settes inn i den sammenhengen som utsnittet var en del av. Dermed må en rette fokuset på ulike temaer, og sammenligne informasjonen fra alle informantene om disse temaene. Thagaard (2003) påpeker også at en forankring i faglig teori kan gi et utgangspunkt for en samlet forståelse, også når forskerens målsettinger er å utvikle teori på grunnlag av dataene. Den faglige bakgrunnen gjør det lettere å gjenkjenne mønstre i materialet og gi en samlet oversikt av materialet. Samtidig er det også viktig at forskeren er åpen i forhold til å utvikle nye teoretiske perspektiver, og ikke lar den teoretiske bakgrunnen styre analysen (Thagaard, 2003).

Temaer eller mønstre i datamaterialet kan identifiseres på forskjellige måter i tematisk analyse. Det mest vanlige tilnærmingene er enten induktiv/datadrevet eller deduktiv/teoridrevet. En kan enten kode etter et spesifikt forskningsspørsmål som er teoretisk forankret eller forskningsspørsmålet kan utvikles gjennom kodeprosessen i seg selv (Braune & Clarke, 2006). I en tematisk analyse med induktiv tilnærming blir temaene linket til datamaterialet, og de identifiserte temaene har liten sammenheng med de spesifikke

spørsmålene som ble stilt under intervjuet. I motsetning er en deduktiv tilnærming mer drevet av forskerens teoretiske og analytiske interesse, hvor forskeren tar utgangspunkt i hypoteser og tidligere teori. Denne analyseformen har en tendens til å få en mindre grad av helhet av dataene, og heller mer detaljerte beskrivelser av aspekter ved dataene (Braune & Clarke, 2006).

Kvalitative studier har tradisjonelt en induktiv tilnærming. Men en induktiv tilnærming kan også ha en deduktiv karakter. Ifølge Thagaard (2003) veksler ofte kvalitative forskningsprosesser mellom deduktive og induktive faser. Det vil si at forskeren veksler mellom eget datamateriale og utvikling av ideer fra teoretiske perspektiver. Med andre ord har analyse av data hatt en sentral plass i å utvikle ideer, mens forskerens teoretiske forankring gir perspektiver på hvordan dataene skal forstås. Braun og Clarke (2006) påpeker også at det er vanskelig å frigjøre seg helt fra den teoretiske og epistemologisk forpliktelse.

Utgangspunktet for denne studien var opplevelsen av hverdagen og motivasjonen for å søke jobb, inspirert av studien til Vansteenkiste et al. (2004) og selvbestemmelsesteorien. Selv om utgangspunktet for studien var basert på tidligere forskning og teori, var jeg opptatt av å finne ny informasjon basert på kvalitativ forskning. Siden jeg ville skaffe ny informasjon om arbeidslediges hverdag og jobbmotivasjon, valgte jeg å utvikle problemstillingen og temaer etter kodeprosess. Som det blir sagt over, tilsier en induktiv tilnærming at forskningsspørsmålet utvikler seg etter kodeprosessen (Braune & Clarke, 2006). Samtidig som jeg ønsker å skaffe ny informasjon, har selvbestemmelsesteorien hele tiden vært det teoretiske perspektivet for studien. Det vil si at jeg har ønsket å undersøke motivasjonsfaktorer og ulike målinnhold hele tiden, og dette utgjorde en god del av intervjuguiden. Studien har også ønsket å undersøke informantenes forhold til naving og opplevelsen av å være Nav-klient, som er ny informasjon og som også kan ses i sammenheng med selvbestemmelsesteorien og den sosiale konteksten. Jeg valgte å benytte tematisk analyse på grunn av dens fleksibilitet og muligheten for å gå dybdene på ulike temaer, som er relevant for forskningsspørsmålet. Å gå i dybden på ulike temaer anså jeg som viktig når jeg ville undersøke ulike aspektet ved hverdagen, motivasjon og målinnhold. Med den teoretiske bakgrunnen var det lettere å gjenkjenne mønstre i materialet. Samtidig har jeg vært opptatt av at denne teoretiske bakgrunnen ikke skal styre analysen helt. Når temaene identifiseres både gjennom oppfattelsen av dataens eget meningsinnhold og elementer ved selvbestemmelsesteorien, har studien en induktiv tilnærming, med en deduktiv karakter (Thagaard, 2003).

Når tematisk analyse har en så betydelig teoretisk frihet må en også ta en standpunkt om temaene blir identifisert semantisk eller latent. Tematisk analyse fokuserer hovedsaklig på

en av disse. Latent nivå går lengre enn semantisk, ved å undersøke underliggende temaer, antagelser og forestillinger. På en måte ønsker semantisk tilnærming å beskrive overflaten ved sitatene, mens latent tilnærming ønsker å beskrive egenskaper, innhold og mening innenfor sitatene (Braune & Clarke, 2006). Å tolke sitater er ikke alltid like enkelt, men jeg ønsket å gi sitatene en større betydning enn hva de sa på overflaten. En del av denne prosessen forklarer jeg under analysestegene.

3.9 Tematisk analyse steg for steg

I denne delen vil jeg gjøre rede for analyseprosessen. Gjennom undersøkelse av tematisk analyse har Braun og Clarke (2006) lagd noen retningslinjer for å anvende metoden, og det er disse jeg har valgt å benytte meg av. Deres guide forklarer seks faser for å iverksette tematisk analyse. Analysen er ikke en lineær prosess, hvor du beveger fra ett steg til det neste, men heller en periodisk tilbakevendende prosess, hvor bevegelse går frem og tilbake gjennom hele prosessen. Det er også en prosess som utvikler seg utover tid, som en ikke skal forhaste. Jeg vil beskrive hvordan jeg har fulgt disse seks fasene.

Fase 1: Bli kjent med data

Den første fasen handler om å bli kjent med dataet. På dette stadiet var alle lydopptakene transkribert til skriftelig tale, og tilsvarte mellom 5 til 8 sider. Alt som ble sagt ble skrevet ned, både det intervjueren og informanten sa. Det som intervjueren sa ble uthevet med bold for at det skulle se mer oversiktlig ut. Det var ikke alltid like lett å høre hva som ble sagt. Noen ganger hjalp det å høre deler av opptaket flere ganger for å være sikker på hva som ble sagt. Braun og Clarke (2006) sier det er viktig å bli kjent med alle aspektene ved dataene, uavhengig om en skal gjøre latent eller semantisk analyse. I mitt tilfelle var jeg interessert i de latente og underliggende meningsenhetene i teksten, som omhandler de temaene jeg vil undersøke. Det ble ikke skrevet ned detaljer ved språket som pauser og unødvendige ord som «eh», «hm» og lignende. Siden hvert intervju ble transkribert kort tid etter intervjuet, og det gikk lang tid mellom hvert intervju fikk jeg god tid til å få oversikt over hvert intervju. Fra det første til det siste intervjuet ble gjennomført tok det halvannen måned. Ved å gjennomføre intervjuer og transkribere selv ble jeg godt kjent med datamaterialet. Det var først etter at alle intervjuene var samlet inn og at jeg hadde fått god oversikt over datamaterialet at jeg begynte på fase to.

Fase 2: Innledende koding

Fase to starter etter en har gjort seg kjent med datamaterialet. Denne fasen innebærer å produsere ulike koder fra datamaterialet. Kodene som skal analyseres, bør inneholde tilstrekkelig informasjon fra de fleste av informantene (Thagaard, 2003). Et råd fra Braun og

Clarke (2006) er å kode så mange potensielle temaer som mulig, fordi man ikke vet hva som vil være interessant senere. I tillegg foreslår Bryman (2001) å ta med teksten før og etter den relevante teksten for unngå å miste konteksten. Det rådes til å kode teksten flere ganger for å se om samme tekst inneholder flere koder. På denne måten kan et utdrag av teksten være ukodet, kodet én gang eller flere ganger, og være relevant for ett eller flere temaer (Brymann, 2001). På grunn av en gammel og utdatert mac hadde jeg ikke mulighet til å installere et program for transkribering eller koding. Derfor valgte jeg å kode for hånd, med bruk av ulike markeringstusjer.

Den innledende kodingen foregikk i to faser, først markering av tekst til koder, og deretter å samle sammen alle sitater med felles kode. Jeg markerte systematisk områder av tekst ved hjelp av markeringstusj og penn. Når flere informanter snakket om mangel på døgnrytme, markerte jeg dette som én kode. Mye av teksten handlet om ulike sider ved hverdagen, for eksempel forskjellige aktiviteter de holdt på med og deres forhold til venner og familie. En del handlet også om begrepet «naving» og hvordan de ble Nav-klienter. Jeg kodet innholdet informantene hadde til felles. Jeg hadde selvbestemmelsesteorien, som fokuserer på hvordan mennesker utvikler og fungerer i den sosiale konteksten i bakhodet. Jeg lagde koder som blant annet handlet om opplevelsen av hverdagen, verdier en ønsket seg i jobb og det sosiale forholdet til venner. Denne prosessen var ikke like lett, men ofte snakket informantene om de samme tingene. Noen sitater var relevante for flere koder og ble markert flere ganger. Kodene ble skrevet ned på et eget ark, hvor jeg markerte hver kode med et nummer. Dette gjorde det lettere å holde styr på kodene. Samtidig ble det mer oversiktlig i dokumentet med kodennummer i stedet for kodenavn som ville tatt mye plass på et ark. Tekstutdragene som ble markert inneholdt mye tekst, for å miste minst mulig av innholdet og konteksten. På et tidspunkt hadde jeg fire dokumenter, ett for hver informant, hvor teksten var kodet med forskjellige tusjfarger, med kodennummer i marginen.

I den neste fasen kopierte jeg alle sitatene for hver informant og limte de inn under hver felles kode, i et nytt word-dokument. Ikke alle informantene hadde relevante sitater for hver kode. Noen koder inneholdt sitater fra tre informanter og noen koder inneholdt sitater fra alle informantene. Noen informanter hadde flere sitater som var relevante for samme kode. Jeg sjekket grundig om all klipping og liming fra det ene dokumentet til det andre ble gjort riktig, fordi jeg ikke ville miste noen tekstutdrag underveis. Jeg sjekket grundig gjennom sitatene og kodene for å se om disse stemte. Noen koder passet bedre andre steder, og ble dermed flyttet dit. Dette arbeidet gjorde at jeg fikk enda bedre oversikt over kodene og datamaterialet. Når jeg hadde gått gjennom alt datamaterialet, hadde jeg 22 forskjellige koder.

Fase 3: Søke etter temaer

Fase tre starter når all data har blitt kodet og sammenlignet. I denne fasen skal man sortere enkelte koder til potensielle temaer, og strukturere de relevante kodene innenfor hvert tema. På dette stadiet skal en tenke på forholdet mellom kodene, mellom temaene og mellom forskjellige nivåer av temaer. Noen koder vil bidra i en form av hovedtema, mens andre former et subtema, og noen koder kan bli forkastet (Braune & Clarke, 2006).

Studien har hele tiden vært interessert i å belyse ulike sider ved hverdagen til arbeidsledige, som for eksempel hvilke aktiviteter en bedriver og hva en typisk hverdag består i. De opprinnelige temaene i intervjuguiden var naving, hverdagen, jobbsøk, mål og verdier. Kodene omhandlet flere av disse temaene, men innholdet i kodene var mer konkret, og trengte nye beskrivende temaer. Når jeg gjennomgikk kodene og sitatene flere ganger fikk jeg et visst inntrykk av hvilke koder som passet sammen, og kunne danne ulike temaer. Inntrykket av de temaene jeg så var både basert på datamaterialet og selvbestemmelsesteorien. Mye av informasjonen om naving ble til egne koder. Kodene innebærer informasjon om begrepet naving, ulike grunner til at de er Nav-klienter og hvilke konnotasjoner naving gir. Alle kodene som omhandlet naving ble til et eget tema. Mitt inntrykk er at dette temaet er med å fortelle en ekstra dimensjon om arbeidslediges oppfattelse av seg selv, og hvilke stigma det fører med seg. Noe som er relevant for den sosiale konteksten de befinner seg i.

Flere koder omhandlet opplevelsen av hverdagen, hvor flere snakket om struktur og døgnrytme som vesentlige elementer ved å være arbeidsledig. Andre koder handlet om verdier de verdsetter som fremtidige arbeidstakere, hvor de ønsket blant annet bedre struktur. Disse kodene hadde det fellestrekket at de fortalte om en konkret opplevelse av hverdagen. De beskriver ulike kvaliteter de mangler, og hvilke kvaliteter de ønsker ved å være i arbeid. Alle koder med et slikt innhold dannet et eget tema. Disse omhandler forholdet til familie, venner og Nav, og om disse er støttespillere eller ikke for de arbeidsledige. Jeg valgte å sette koder som handlet venner, familie og Nav sammen til et tema, for å danne det grunnlaget for den sosiale konteksten de befinner seg i.

To informanter snakket om spesielle aktiviteter som utgjorde store deler av deres hverdagen. Det viste seg at de som hadde alternative aktiviteter å holde på med, ikke søkte jobb like hyppig som de andre. Koder med innholdet om aktivitet og jobbsøking passet bra sammen, fordi de forteller noe om at arbeidsledige handler i tråd med egne verdier, og fortalte mye om motivasjonen til å få jobb. Disse kodene utgjorde ett tema.

Fase 4: Gjennomgang av temaer

Fase fire begynner når man har tenkt ut et sett med temaer. Gjennom denne fasen begynner det å bli tydelig at noen temaer ikke passer som temaer, og noen temaer smelter sammen med andre temaer. Dataen innen hvert tema bør henge sammen på en meningsfylt måte, og det bør være et klart skille mellom temaene. Denne fasen involverer to stegvise nivåer. Nivå én involverer gjennomlesning av alle tekstutdragene innenfor hvert tema, og vurdere om disse har et sammenhengende mønster. Er det ingen sammenhengende struktur, må en kanskje revurdere eller fjerne noen koder. Navnet på temaet kan også være misvisende og trenger et nytt navn. Nivå to innebærer en validering av hvert tema i forhold til hele datamaterialet. I tillegg skal man vurdere om temaene er tydelige og presise nok for hele datasettet. Hva som blir den eksakte representasjonen avhenger av din teoretiske og analytiske tilnærmingen (Braune & Clarke, 2006).

Jeg begynte å sammenligne koder og utsagn på tvers av temaene for å se om de skilte seg ut. Noen sitater var lange og kunne inneholde elementer fra andre koder. Jeg valgte å ikke kutte for mye i sitatene, siden dette kunne fjerne noe av konteksten. Noen sitater inneholdt også andre aspekter enn fellestrekket ved koder, noe jeg mener kan gi et mer nyansert bilde av det som blir sagt. Under denne prosessen ble seks koder slettet eller integrert i andre koder. Noen koder passet ikke med noen av de overordnede temaene, men kunne heller ikke danne et nytt tema, og ble derfor slettet. I temaet for kvaliteter i hverdagen og hvilke verdien en ønsker i jobbtilværelsen ble noen koder integrert sammen. Informantene hadde ulike grunner og mål for hverdagen og jobblivet, og kodene ble dermed noe ulike. På tross av dette, fortalte de alle om verdier om denne tilværelsen, og disse kodene ble derfor slått sammen. Også under temaet for naving og nav-klient ble et par koder slått sammen. Kodene omhandlet negative konnotasjoner til begrepet og oppfattelsen av begrepet naving. Disse to kodene hadde mye til felles, og passet bedre sammen enn å stå alene. Dermed ble kodene redusert fra 22 til 15. Etter å ha sammenlignet kodene og temaene flere ganger, var jeg fornøyd med de fire overordnede temaene jeg hadde. 15 koder fordelt på fire temaer så ut til å være en god representasjon av datasettet som helhet og sier noe om flere underliggende meningsenheter for hverdagen og jobbsøking.

Rekkefølgen på temaene i denne studien er ikke tilfeldig. Siden alle intervjuene startet med spørsmål rundt begrepet naving, var det flere informanter som brukte dette begrepet under resten av intervjuet. Og siden mye av denne informasjonen handler om hvordan de havnet i Nav-systemet, var det passende at dette temaet kom først. Opplevelsen av å være Nav-klient blir tatt opp både i tema en og fire. Forskjellen mellom disse er at tema en handler

om oppfattelsen av å være stønadsmottaker og i tema fire handler det om Nav som støttespiller. De påfølgende temaene ble ønsket mer struktur, aktivitet i stedet for jobb og til slutt den sosiale konteksten, hvor også Nav hører til. Denne rekkefølgen av temaer passer bra, fordi det under struktur blir tatt opp mer konkret opplevelse av hverdagen, og at de påfølgende temaene beveger seg over i det mer komplekse.

Fase 5: Definer og navngi de ulike temaene

Den nest siste fasen handler om å definere og navngi temaene som presenteres i analysen. Et poeng er å identifisere essensen av hvert tema, hva det handler om og fastslå hvilket aspekt hvert tema fanger. Det kan være lurt å beskrive hvert enkelt tema. På slutten av denne fasen skal man kunne definere hva de ulike temaene er og hva de ikke er. Som en test for at temaene er gode nok kan man prøve å beskrive omfanget og innholdet med noen få setninger. Til slutt skal man navngi temaene til det de skal hete i den endelige analysen. Navnet bør være presist og slagkraftig for å gi leseren følelsen av hva temaet handler om (Braune & Clarke, 2006). Etter flere gjennomganger av temaene hadde jeg en god forståelse av essensen i temaene. Studien har overordnede temaer og koder under dette. Jeg valgte å bruke sitater som titler for å få fram inntrykket av hva kodene handlet om. Titlene ved temaene valgte jeg å skrive selv, for å få fram beskrivelsen så godt som mulig. I resultatdelen forklarer jeg hvert tema under hver temaoverskrift.

Fase 6: Produsere rapporten

I den siste fasen har man den ferdige analysen og man skal skrive ned rapporten. Utfordringen med å skrive ned eller diskutere en tematisk analyse, er å beskrive en komplisert historie på en troverdig måte (Braune & Clarke, 2006). I resultatdelen vil jeg presentere temaer, koder og sitater. Temaene stammer fra dataen og selvbestemmelsesteorien, og presenteres systematisk, ett for ett. Jeg diskuterer betydningen av hvert tema, sammen med sitater fra datamaterialet som støtter argumentene som settes fram. Jeg ønsker å presentere funnene tydelig og systematisk, slik at en leter kan forstå argumentene.

3.10 Forskningsetiske overveielser

For å sikre de etiske betraktningene, må forskere søke tillatelse av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), før de kan begynne med datainnsamling. NSD godkjenner selve prosjektbeskrivelsen og kan sjekke om retningslinjer blir fulgt. De etiske aspektene det legges vekt på er frivillighet, anonymitet, konfidensialitet, en rettferdig behandling og beskyttelse mot ubehag (Hewitt, 2007.) Prosjektbeskrivelsen jeg sendte inn, ble godkjent av NSD etter et par uker. Jeg fikk tilbakemelding på hvordan jeg skulle ivareta taushetsplikt og behandle studiens personvernopplysninger (se vedlegg 2).

3.11 Informert samtykke

Som en beskyttelse for både informanten og intervjueren er det vanlig at informantene skriver under på et skjema som heter samtykkeerklæring (NSD, 2013). Informanten skal få tilstrekkelig informasjon om undersøkelsen slik at de kan ta en avgjørelse om de vil være med eller ikke (Kvale & Brinkmann, 2009). Informert samtykke innebærer også at forskeren får intervjupersonen til å delta frivillig, og at vedkommende har mulighet til å trekke seg helt inntil slutten av intervjuet. Dette er viktig for å forhindre urimelig påvirkning eller tvang (Kvale, 2006). Frivilligheten og anonymiteten ved å delta er viktig å få fram i en slik samtykkeerklæring (se vedlegg 3). Før intervjuet startet ble informantene forelagt samtykkeskjema for underskrift og fikk beskjed om at all informasjon ville bli konfidensielt og aidentifisert i oppgaven. To av informantene ønsket ikke å skrive under, fordi de mente det ikke var nødvendig. Informantene på Skype ble tilsendt samtykkeerklæring via internett, men var en av dem som sa det ikke var nødvendig.

3.12 Konfidensialitet og anonymitet

På grunn av at noen informantene kan ha misbrukt systemet, og for å ta hensyn til min del av avtalen om konfidensialitet, har jeg valgt å holde tilbake opplysninger som kan avsløre informantenes identitet. De etiske vurderingene ble tatt i betraktning gjennom hele forskningsprosessen. Konfidensialitet i forskningen gjør at man ikke skal offentliggjøre personlige data som kan avsløre intervjupersonens identitet (Kvale, 2006). Jeg var påpasselig med å informere om konfidensialitet og anonymisering før og etter hvert eneste intervju. Tilgang og oppbevaring av data har skjedd konfidensielt med passordbeskyttetelse på studentens egen private datamaskin. Alle lydfilene ble slettet etter transkribering. Generell bakgrunnsinformasjon som navn på person og sted er anonymisert og fjernet som en del av transkriberingen. Jeg valgte å transkribere ordrett, med dialektisk sjargong i original transkripsjon, for å ikke miste noe av det som blir sagt. Ved bruk av sitater i oppgaven er imidlertid sitatene skrevet på bokmål for å bevare informantenes anonymitet. Ifølge Kvale (2004) kan usammenhengende utspill oppleves stigmatiserende og uheldig å gjengi. Fyllord som «sant», «uhh», «liksom», og gjentatte uttrykk har blitt fjernet med hensyn til informantene.

4 Resultat

I dette kapittelet vil jeg presentere datamaterialet som er innhentet. Informantenes perspektiv danner grunnlaget for deres handlinger og deres motivasjon. Deres opplevelse av situasjonen er derfor av stor betydning. Jeg beskriver hva de arbeidsledige tenker om (1) forholdet til fenomenet «naving» og opplevelsen av å være Nav-klient, (2) ulike kvaliteter de

føler de mangler i hverdagen, og hvilke kvaliteter de ønsker seg som arbeidstakere, (3) hvilke aktiviteter de arbeidsledige holder på med og hva slags forhold de har til å søke jobb og (4) deres opplevelse av det sosiale miljøet rundt seg. Problemstillingen er som tidligere: Hvordan opplever unge arbeidsledige hverdagen og hvordan påvirker dette motivasjonen deres for å søke jobb? Dette forskningsspørsmålet vektlegger informantenes egen opplevelse av arbeidsledighet og hverdag, og hvordan dette påvirker motivasjon til å få jobb. Informantenes egne synspunkter vil senere bli diskutert sammen med teori og empiri. Presentasjonsformen varierer fra korte sitater til lengre reflekterende sitater. Dette er for å få fram variasjonen og rikdommen i informantenes beskrivelser.

4.1 Tema 1: Arbeidslediges opplevelse av å være Nav-klient

Dette temaet undersøker hvilke betydninger informantene legger i uttrykket «å nave».

Gjennom det de forteller blir vi også kjent med hvordan de kom i den situasjonen de er i, og hvordan de oppfatter det å være Nav-klient.

4.1.1 «Det var veldig nødløsning å begynne å nave»

Gard: «Jeg hadde jobb, fikk jobb, også døde det helt, i tre uker. Faen, hva gjør jeg nå. Dette går ikke rundt. Så Nav, veldig kjekt».

«Det var veldig nødløsning å begynne å nave. Det var liksom siste muligheten. Skisesongen er ferdig 1. mai».

«Hvis vi ikke hadde hatt Nav, hadde jeg vært bønn i bøtta. Da er det tilbake til foreldre liksom. Det er bare at det ikke er noen jobb her. Kjekt».

Even: «Nei, nei, men jeg er jo naver akkurat nå ja. Ellers hadde jeg ikke klart meg. Men før dagpengene så fikk jeg arbeidsavklaringspenger».

Rune: «Det starta med at jeg sluttet i jobben min i (X). Også søkte jeg sosial stønad og dagpenger, og så endte jeg opp her med intensjoner om å finne meg ny jobb. Men så ble jeg inspirert av de som jobber her, til i stedet for å finne meg en jobb, heller følge drømmene mine og faktisk gå for det jeg har lyst til. Det er egentlig ikke noe en burde gjøre, for det er skattepengene til andre man driver og snylter på. Men som en mulighet til å oppfylle drømmen min og oppnå det jeg vil, så synes jeg det er en rimelig grei ordning. Det er ikke en annen lett måte å gjøre det på i Norge, uten å bruke et år på søke stønader fra forskjellige stønadsordninger og firmaer som gir ut penger og alt sånt. Så det er et lett alternativ».

Sitatene viser hvordan informantene kom inn i Nav-systemet. For Gard var Nav siste mulighet. Det var lite arbeid der han bodde, og han henvendte seg til dem for å unngå å måtte flytte hjem til foreldrene. Rune hadde egentlig tenkt å komme seg ut i arbeid, men fikk inspirasjon gjennom arbeidstiltaket til å følge drømmen sin. Han går på dagpenger mens han realiserer sitt personlige prosjekt, noe han vanskelig hadde klart uten denne støtten. Samtidig føler han dårlig samvittighet for at han snylter på andres skattepenger. Even forteller ikke hvordan han havnet i denne situasjonen, men han kaller seg selv en naver, noe som kan si noe om hvordan han oppfatter sin egen situasjon. Han hadde ikke klart seg uten disse pengene, og forteller at han tidligere fikk arbeidsavklaringspenger.

4.1.2 «Man prøver å få så mye penger som mulig for lite innsats»

Even: *«Late folk som ikke orker å søke jobber og som har lyst på gratis penger. Det er også forskjellig. Det er noen som gjør det som et friår, som jeg egentlig vil legge som snylting. Det kommer an på situasjonen».*

Isak: *«Man prøver å få så mye penger som mulig for så lite innsats. Det handler jo om at du er avhengig av Nav, føler jeg. Også har det veldig negative konnotasjoner. Det er jo sikkert folk som bruker det som naver, at man går på Nav, får penger og er innom program og sånt. Men jeg mener at siden det er et negativt begrep så bør det også være at du egentlig ikke har noe 'drive' for å komme ut av situasjonen.»*

«Jeg føler at folk kan misbruke systemet, men samtidig, til hvilken hensikt. Det er så mye bedre det du kan få utenfor systemet. Systemet er jo ikke en trivelig plass å være i, for å si det sånn. Man vil jo helst klare seg selv, på grunn av selvtillit og sånt».

Rune: *«Du går på Nav uten spesifikke intensjoner om å få deg jobb, men på den typen stønad som du går på».*

«Det spørres egentlig hvordan man ser på det. Det finnes noen som ikke vil jobbe og da bruker de pengene på bare å leve og gidder ikke søke etter jobb. De kan søke litt etter jobb men så gir de opp helt. Også har du noen som meg, som jeg bruker når jeg naver. Jeg bruker pengene på holde meg i live, mens jeg jobber med et personlig prosjekt som jeg håper på å gi økonomisk avkastning. Så jeg bruker det som en slags stønad mens jeg holder på med eget prosjekt».

Fellestrekket for sitatene er oppfatningen om at naving handler om å få mer enn man gir tilbake. Even mener at det handler om en viss utnyttelse av systemet. Isak på sin side skjønner ikke hvorfor folk vil gjøre det med vilje, fordi det ikke er hyggelig å være en del av systemet. Informantene har forskjellige oppfatninger av hvorfor folk naver. Mens Even mener det bunner i lathet, påpeker Rune at det finnes to sider av naving: de som ikke orker å søke jobb eller de som naver for å få penger til å realisere en alternativ, usikker yrkeskarriere. Ettersom Rune bruker stønaden for å holde seg i live mens han jobber på sitt personlige prosjekt, plasserer han seg selv i den siste kategorien. Isak beskriver naving som et negativt begrep, og tror at arbeidsledige mangler drivkraft til å komme ut av situasjonen.

4.1.3 «Det er jo utnyttelse av systemet»

Even: «Jeg ville ikke si hvis du har fått sparken og slikt, så ville jeg ikke si at det er utnyttelse. Man kan ikke få lønn og nave samtidig. For man må jo på Nav for å få penger. Da synes jeg liksom at du har opparbeida deg, hvis du har jobba og betalt skatt. Det er det Nav-systemet er bygd for, at folk skal ha et sikkerhetsnett å falle på hvis de mister jobben sin. For det kan jo skje alle, ikke sant. Og da har man jo egentlig betalt litt for det også, hvis man har betalt skatt et par år og slike ting».

Gard: «Ja, så klart. Det er jo så dumt. Hele greia. -Hva da? Nav. Så klart, du må utnytte det når du kan».

«Jeg er veldig jovial, av meg. Jeg føler litt som at jeg sitter og får betalt av skattepengene til vennene mine. Det blir rart sånn».

Isak: «Ja, det er jo utnyttelse av systemet, fordi det er ikke det systemet er tiltenkt som. Men faktisk er det mange grunner til at man gjør det. Jeg har vært i en situasjon som kan ses på som å nave. Det var jo på grunn av sykdom da, mental helse. At jeg trengte tid til å bli bedre. Men da tok jeg ikke og satt meg inn for å få masse praksis, fordi jeg viste at det ikke kom til å hjelpe meg i behandlingen.»

Even mener han ikke utnytter systemet fordi han tidligere har betalt skatt og dermed har opparbeidet seg. Han får bedre samvittighet når han tidligere har betalt skatt, og han mener det gir han legitim grunn til å motta støtte. Gard forteller at en må utnytte systemet når man har mulighet. Men at dette gir dårlig samvittighet siden han føler han bruker skattepengene til vennene sine. Isak forteller om et system hvor naving ikke hører hjemme, fordi det er en form

for utnyttelse. Han forteller også om en situasjon som kan ses på som naving. Denne situasjonen omhandler å utnytte ulike tiltak som ikke ville hjulpet han i behandlingen.

4.1.4 «Å nave er et veldig negativt begrep»

Rune: *«Ut fra det jeg har forstått så er det et ekstremt negativt begrep. Veldig negativt lada. Men det er jo det sosiale stigma mot alle som går på Nav, har alltid vært veldig negativt lada. Som: 'Å, du går på Nav, loser'».*

«Det er et nytt ord for trygdesnylter, egentlig. Det gamle ordet trygdesnylter. Det er rett og slett litt det samme».

Isak: *«Jeg føler at det å nave er implisitt negativt. Jeg velger å tro at det å trenge Nav av og til, det bør ikke være negativt som person, bare for at man trenger hjelp bare for å komme ut i arbeid. Å nave er jo et negativt begrep og veldig negativt lada.»*

Even: *«Naving har blitt det nye banneordet. Før var det jævla pakkis mens nå er det jævla naver».*

«Hadde vi snakket face to face, så hadde jeg ikke snakket om det her på en kafé, da andre folk kan høre det. Jeg synes det er flaut. Samfunnet er bygd opp for at man skal bidra, som jeg sa i stad. Man skal ha jobb, man skal ha hus, leilighet. Det er litt flaut da, at folk får vite at... Det er ikke så mange som vet at jeg gjør det. Jeg sier det ikke på Facebook og sånne ting. Når du sitter hjemme tjuefire timer og ikke gjør noe. Du får en kjip følelse da».

Alle informantene har negative konnotasjoner til «nave»-begrepet. Rune beskriver Nav-klienter som en stigmatisert gruppe i samfunnet. Han får inntrykk av at man er en taper som Nav-klient og at et slikt stempel har eksistert lenge. Even beskriver naving som et hånord som har tatt plassen til tidligere skjelsord som ble brukt mot innvandrere. Det kan se ut til at hans oppfattelse av hvem som er outsiders i samfunnet har endret seg, og at der innvandrere tidligere ble utstøtt, er nå navere gruppen som står på siden av samfunnet. Disse negative konnotasjonene overfører Even til sin egen situasjon. Han forteller at det er flaut å være Nav-bruker, og at han ikke ville blitt intervjuet på en offentlig plass, hvor andre kunne sett og hørt han. Fordi han ikke oppfyller de kravene samfunnet stiller, vil han ikke at omverden skal få greie på hans situasjon. Isak mener at det ikke burde være stigmatiserende å være navklient, fordi noen faktisk trenger hjelp til å komme ut i arbeid.

4.2 Tema 2. Ønsker seg mer struktur

Dette temaet omhandler hvordan informantene fungerer i hverdagen og hvilke verdier de ønsker å få oppfylt i et eventuelt jobbliv. I den første koden beskriver informantene hverdagen som arbeidsledig, og i de resterende kodene hvilke verdier de ønsker å få oppfylt som arbeidstakere. Struktur viser seg å være noe flere ønsker seg. Det varierer blant informantene om de synes penger er en viktig faktor eller ikke.

4.2.1 «Jeg sliter veldig mye med døgnrytme»

Isak: «Når man er arbeidsledig så er det utrolig mange andre ting man mangler. Du får ikke rutiner hvis du ikke har noe å fylle dagen med. Rutiner, selvtillit og selvfølelse. Det som skjer når man ikke har noe å gjøre, så fyller man dagen med tidsfordriv. Det kan lett bli lite menneskelig kontakt. Og man føler seg lat etter hvert fordi man gjør ikke noe. Men det er jo flott, man har jo ikke noe å føle for å gjøre. Jeg sliter veldig mye med døgnrytme når jeg blir sånn. Søvn snur seg rundt helt. Kan sove veldig lenge og får ikke til å sove ordentlig om natta også videre. Det går jo veldig mye ut på mental helse også, kanskje».

Even: «Jeg sover mye, jeg har ikke så mye energi som jeg hadde før, siden jeg ikke gjør noe. Jeg har ikke noe døgnrytme. Jeg legger meg når jeg blir trøtt, uansett på døgnet, og våkner når jeg våkner. Jeg blir veldig trøtt og sliten av å nave egentlig. Det er mange som sikkert sier at det høres deilig ut, men egentlig så er det helt forferdelig altså».

Rune: «Hvis man bare sitter hjemme og sturer. Det har jeg gjort, det har jeg selv gjort i to år, og da mister man mye mål og mening. Så det er veldig kjekt å ha et sted å dra til.»

Gard: «Står opp kanskje klokka ti, tar på meg snowboardklærne, tar på meg brettet, tar skibussen gratis opp til bakken, er der til halv fem.»

Flere av informantene forteller om en hverdag uten rutiner, hvor døgnrytmen ofte blir forskjøvet og dagene fylles med tidsfordriv. Isak forteller om flere mangler ved livet som arbeidsledig, og sier det går utover selvtilliten og selvfølelsen hans. Even sier at mange kanskje synes det høres deilig ut å ha så mye fritid, men at det egentlig er helt forferdelig. Han forteller at han sover mye og at han mister energien fordi han ikke gjør noe. Rune har også

vært i denne situasjonen i to år, og forteller at han mistet mye mål og mening. Videre sier han at det er kjekt å ha et sted å dra til, noe også Gard forteller om. Han tar skibussen opp til skianlegget hverdag, og har mer struktur i livet sitt enn de andre informantene.

4.2.2 «Det blir deilig å gjøre noe skikkelig»

Isak: «Selvfølelse, samvær, selvrealisering. At du føler at du utgjør noe mer enn bare deg selv. Mening, er en veldig stabiliserende ting i livet. Hvis ikke føler man at livet er meningsløst. At du bidrar til noe. Det med lønn da, at du får en belønning for det. At det her er noe som folk setter pris på. Ja, at vi vil ha deg i jobben her. Mestringsfølelse. Alt det der, er grunnen til at jeg søker jobb».

Gard: Ja, få litt struktur på det. For nå er det bare rølp på hele greia. Du får penger for å ikke gjøre noe, liksom. Du gjør som du vil, ikke sant. Det blir deilig å gjøre noe skikkelig. Litt mer strukturert, jeg hater det egentlig. Men når jeg ikke har det så savner jeg det. Det blir helt rart egentlig. Men fy fader for et år, liksom. Beste tida i mitt liv. Dårlig råd, men fy fader fritida er mer verdt. Garantert».

Even: «Jeg har lyst til å ha noe å våkne til. Å ha en jobb, det hjelper meg veldig i sosiale sammensettinger. Da kan jeg begynne å sjekke opp damer igjen. Det er et stort pluss. Og dattera mi da, at ho ikke skal ha en far på sosialen. Det er veldig stort det og. Det er egentlig det viktigste da».

Felles disse er at de ønsker å våkne til noe. Even ønsker å komme ut i jobb fordi han tror det kan hjelpe han både i det sosiale og kjærlighetslivet. Han gir også inntrykk for en viss skam i det å være arbeidsledig, og at dette hemmer han i å sjekke opp jenter. Viktigst av alt ønsker han ikke å være en far som får sosialhjelp. Gard har ambivalente tanker om å komme i jobb igjen. Han savner struktur i en hverdag han beskriver som rølpete. Tidligere hatet han struktur, men savner det nå som han ikke har det. Han gir uttrykk for at han har lyst til å gjøre noe. Samtidig forteller han har hatt et supert år, og synes fritiden er mer verdt enn å være i jobb. Isak er den som trekker frem flest personlige verdier. Selvfølelse, sosial samvær, selvrealisering og mening er grunner til han søker jobb. Det er han som har det dårligst mentalt sett, og det viktigste for han er bare å bli velfungerende igjen.

4.2.4 «Det er for å få penger»

Even: *«Hovedtingen med å skaffe meg jobb er å nedbetale gjeld, og faktisk våkne opp til noe. Jeg klager ikke, fordi det er min egen feil. Jeg har jo gjeld og barnetrygd og sånn. Etter at jeg har betalt husleie, så har jeg 2.000 kroner å leve på. Uten gjelda så hadde jeg vel hatt, 5-6000 kroner å leve av. Får jeg jobb, så går økonomien opp, og da kan jeg være med på festene, og kanskje sånn fjelltur. Ikke bare det. Når jeg får meg ny jobb, kommer jeg til å bli kjent med andre folk og kanskje invitere de på fest. Eller være med på jobbfest og slik. Jeg mener ikke bare fest, ikke bare drikke, men sånne generelle ting, som å spille bowling. Det sosiale livet kommer til å bli bedre».*

Gard: *«Det er for å få penger, for å kjøpe nytt snowboardutstyr og festivalsommer».*

Isak: *«På kurset her sier ofte folk penger. Men det er ikke primærmålet mitt. Målet mitt er å bli så frisk at jeg ikke trenger Nav i det hele tatt. Og en del av det, er å komme ut av arbeidslivet. Eller å bli fungerende. Normalt fungerende, det ser jeg veldig fram til.»*

Rune: *«At jobben involverer interessene mine. Noe jeg vet jeg kan noe om og faktisk liker å snakke om. For meg så er det viktigste med en jobb, at jeg liker jobben. Ikke nødvendigvis å det gøy, men at jeg trives og liker å holde på med arbeidsoppgavene. Det er jo noen butikker som jeg har datakunnskaper, nerdekunnskaper, forskjellige butikker rundt omkring i sentrum som jeg har lyst å jobbe på. Pluss at jeg har funnet ut at jeg liker å jobbe i butikk og jobbe med folk».*

Isak påpeker at mange har penger som en viktig verdi ved å være i jobb. Både Gard og Even verdsetter penger ved å ha en jobb. For Gard er det materielle ting og opplevelser som er grunnen, mens Even har en gjeld å nedbetale. I tillegg tror han pengene han tjener på en jobb vil hjelpe han med å få et større sosialt nettverk, og at jobben også gir bedre sosialt miljø i hverdagen. For Isak er det viktigere å kunne klare seg selv enn å tjene penger, som han opplever at flere andre arbeidsledige bryr seg mer om. I motsetning til de andre informantene snakker ikke Rune om hvordan en jobb vil endre aspekter ved livet hans, men forteller heller om hvilke verdier han ser etter i en jobb. Det viktigste for Rune er at han liker jobben og at den svarer til interessene hans. Han har mye datakunnskap og ønsker å jobbe i en nisjebutikk.

4.3 Tema 3: Ønsker å holde på med interesser i stedet for å søke jobb

Noen av informantene har aktiviteter å holde på med, mens andre mangler noe konstruktivt, og hverdagen kan oppleves mer utfordrende. Noen ønsker å følge egne drømmer, og dette opptar mye av deres tid. En følge av dette kan være at det tar fokuset bort fra jobbsøking. For flere oppleves også jobbsøkeprosessen som utfordrende og vanskelig, som en følge av tidligere historie. Den siste koden viser at informantene ser lyst på framtida.

4.3.1 «Du får betalt for det du liker å gjøre, uten å være pro»

Even: *«Jeg spiller jo tv-spill og sånt. Jeg er litt avhengig av det. Ja, og det kan hende at det har ført litt til den navinga altså».*

Gard: *«Ja altså, å kjøre snowboard hver dag, sju dager i uka. Du får betalt for det du liker å gjøre, uten å være pro».*

«Jeg trener for brettklubben (X). Jeg trener de hver onsdag og fredag. Det er frivillig. Jeg liker å være lokal. Hjelp, støtte».

Rune: *«Jeg driver og setter opp et eget firma som skal produsere dataspill(X). Jeg sparer opp penger så jeg har råd til å registrere firmaet i Brønnøysundregisteret. Også jobber jeg på fritiden med å lære meg det nødvendige».*

«Jeg er veldig god til å egentlig kaste bort tid og bli sittende med noe annet. Men jeg prøver å i hvert fall å jobbe en til to timer om dagen. Og jeg håper at i løpet av sommeren får jeg pumpa det opp til to til fire timer om dagen».

Isak: *«Jeg synes det er veldig fint at de ville ha meg som assistent. Da får du en mening med dagen og du får sosialt samvær.»*

Det er stor variasjon i hva informantene fyller dagen med, og det spenner fra å kjøre snowboard, være assistent i et aktiviseringsstilbud, eller sette opp et firma. Alle forteller om aktiviteter som gir dem mening til hverdagen, bortsett fra Even. Han har ingen andre hovedaktiviteter enn å spille dataspill, og han erkjenner at dette kanskje kan ha ført til navingen hans. Isak påpeker at å bli assistent gir mening med dagen og tilfører sosial stimulans.

4.3.2 «Fritida er mer verdt»

Gard: «Nei, altså jeg har jobb, etter skisesongen. Jeg har egentlig jobb etter påsken. Det skjer ikke altså. Fritida er mer verdt. Så det blir å nave siste måneden. Siste måneden nå blir awesome, tror jeg».

Rune: «Jeg har planer om å bruke sommeren framover til å jobbe med prosjektet mitt og komme inn i en arbeidsrytme. Og så begynner jeg å søke etter jobb. Jeg har bestemt at i august da skal jeg starte aktivt å finne meg jobb. For da har jeg brukt tre måneder og opparbeidet meg arbeidsrytme og lært meg det jeg trenger for å virkelig sette meg ned på fritiden og jobbe med prosjektet mitt. Hvis jeg faktisk får den jobben jeg har litt lyst på, som er en håndfull med jobber, så kommer jeg til å ta den. Når som helst».

Isak: «Akkurat nå skal jeg konsentrere meg om (X), som skal hjelpe meg å se ut bedrifter. Nei, jeg driver ikke og ser på annonser og søker jobb, nei. Men jeg er jobbsøkende, i og med at jeg vil ha en jobb. Det er heller det at jeg har en del sperrer og problemer, og trenger litt tilrettelegging. Så det å søke en egen jobb det er ikke helt gunstig for meg ennå, føler jeg. For jeg er ikke på det friskeste, jeg trenger litt tilrettelegging og så videre. Da er det supert for da kan jeg gå inn på programmer også får jeg tilrettelegging».

Even: «Det var i går jeg hadde mitt første jobbintervju. Jeg har jo vært på jobbintervju før også. Jeg har kanskje søkt 20-30 steder».

Over ser vi at det kun er Even som aktivt søker jobb på det nåværende tidspunktet. Han forteller at han har søkt mange jobber, men at det er først nå han fått et jobbintervju. Isak er ikke klar for å søke jobb på egenhånd, men at han ønsker å arbeide, og trenger tilrettelegging av et aktiviseringsiltak for å komme ut i arbeid. Gard og Rune søker ikke aktivt jobb. Gard har en jobb som venter på han etter påsken, men vil heller kjøre snowboard den siste måneden av sesongen. Rune skal søke aktivt etter jobber i august. De neste tre månedene skal han bruke på prosjektet sitt og opparbeide en arbeidsrytme med det. Hvis den riktige jobben skulle dukke opp, ville han imidlertid ta den. Dette viser at Gard og Rune fokuserer mer på interesser enn å komme seg ut i jobb.

4.3.3 «Vanskelig å søke jobb på grunn av tidligere sykdom»

Isak: «Jeg synes det er veldig skremmende egentlig, føler at jeg har søkt for få jobber her i livet. Er litt usikker på hvor jeg er helsemessig. Hvor mye skal jeg si til en arbeidsgiver. Kommer de til å være avvisende hvis jeg sier at jeg vet ikke om jeg kan oppfylle de flotte... Jeg har problemer med stress, angst, og sånne der ting. Det er en del frykt i bildet der, det er først nå nylig jeg er klar for å jobbe. Det har ikke vært aktuelt å søke jobb før. Det er først nå jeg tenker at jeg bør søke jobb, men likevel føler jeg at jeg trenger tilrettelegging fremdeles. Og jeg blir egentlig bare stressa hvis det kommer noen og forteller at du kan jobbe dra og søke jobb, så tenker jeg åååhhh. Nei, så jeg synes det er veldig greit å få det tilrettelagt».

Even: «Jeg liker ikke sånne formelle ting. Men det går greit. Jeg leverer alltid personlig. Jeg har liksom ikke noen spørsmål å stille. Det er liksom å levere også ha det. Jeg får ikke til en samtale som folk flest gjør. De jobbene jeg søker, de krever. Det er liksom, de vet alt, altså, det blir så dumt. Jeg kan heller si det på en annen måte. Det er ekkelt å levere søknader egentlig. De tenker at jeg har levert så mange nå, ikke sant. Også får du ikke noe svar. Eller du får et nei på intervju og sånt. Så hver gang du får det, så blir det vanskeligere å levere på ny».

«Også føler du at du faktisk søker men får ikke jobbene. Når det er en jobb da, så er det 30-40-50 andre folk der. På den ene jobben var det 150. Det er sykt mye. Jeg har ikke utdanning eller noe, så jeg føler litt press på det».

«Når de spør om du har noen sider du kan forberede deg på og sånn. Så er det hjerneteppe. Da sitter jeg der og blåser ut i lufta og kommer ikke på noe egentlig. Også skryter jeg av meg selv, det er jo negativt det og. Jeg kan finne på tre positive ting å si og sånn. Men negative så kan jeg ikke si at jeg har vært syk, ikke sant. Du vet liksom ikke hva du skal si da. Men ellers går det veldig bra på intervjuer».

Både Isak og Even forteller om en manglende mestringsfølelse når det kommer til jobbesøkeprosessen. De har til felles en tidligere sykdomshistorie som de synes er vanskelig å ta med på jobbintervju. Isak er redd for at sykdomshistorien kan påvirke om han får en jobb eller ikke. Psykiske vansker gjør også at han trenger tilrettelegging til å komme ut i jobb. Even vil heller ikke fortelle om sin sykdomshistorie når han skal nevne tre negative sider ved

seg selv. Han har søkt flere jobber uten hell, og dette fører til at han kvier seg mer for å søke hver gang.

4.4.5 «Hvis jeg får jobb, skal jeg aldri mer nave»

Even: *«Ting begynner å klaffe litt mer nå. Jeg ser veldig lyst på fremtiden. Hvis jeg får jobb, skal jeg aldri mer nave liksom. Skal aldri bli mer depressiv, eller noe som helst. Nei, nei. Selv om man ikke ser på Nav som noe negativt. Så er det helt forferdelig. Jeg synes det er flaut å nave».*

Rune: *«Å lære meg alt jeg trenger på tre måneder for å jobbe i høst. Det vil være veldig krevende å komme hjem etter en arbeidsdag, og sette meg ned med prosjektet. For det har jeg aldri vært god på. Tidligere så tar jeg meg fri etter jobb, da lager jeg meg middag, ser på tv eller spiller dataspill til jeg legger meg. Nå blir det veldig hektisk, for jeg skal sette meg ned å jobbe når jeg kommer hjem fra jobb. Jeg har lært meg de siste to årene å ta ting litt som de kommer. Så hvis du bekymrer deg for mye, så forsurer det bare hverdagen. Så, jeg tar det litt som det kommer. Og forhåpentligvis får jeg de jobbene jeg virkelig har lyst på. Da blir det forhåpentligvis rimelig greit».*

Isak: *«Jeg ser veldig lyst på det. Det som er greit her da, er at du får en smak på det som du ikke får når du er i en fast aktivitet. Det med rutiner, menneskelig kontakt og selyfølelse. Og det gjør deg også mer motivert til å komme ut i arbeid. Det gir det følelser som sier at dette er faktisk ganske OK. Jeg har jo lyst til å gjøre dette her. Du føler at du har mulighet til å komme i form og du føler at du er motivert. Du vil ut i arbeid fordi det er bra for deg».*

Vi ser at informantene ser lyst på fremtiden, og når alt kommer til alt er de motiverte for å søke jobb. Flere håper på en bedre tid i vente, med forbedring av både sosiale og økonomiske verdier. Et fellestrekk er at de fleste snakker om at de ønsker mer struktur på hverdagen sin. Even forteller om et bedre liv i vente om han skulle få en jobb. Han ønsker ikke å gå gjennom det han har vært igjennom en gang til, og forteller at han aldri skal bli depressiv eller begynne å nave igjen. Dette er heller ingen fremtid for Gard, som påpeker at økonomien kunne vært bedre. Rune tror han vil få en hektisk fremtid med to jobber på samme tid. En omstilling fra fritid til mer arbeid etter en vanlig arbeidsdag virker hektisk og uvant. Likevel har han en positiv innstilling og tar ting som det kommer og ønsker ikke å bekymre seg for mye. Isak

opplever en forsmak på fast aktivitet gjennom aktiviseringstiltaket, hvor rutiner og sosialkontakt gjør han mer motivert til å komme ut i arbeidslivet. Han påpeker at arbeid er bra for deg.

4.4 Tema 4: Varierende press fra venner, familie og Nav

Tema fire viser hvordan informantene fungerer og utvikler seg som en konsekvens av det sosiale miljøet rundt seg. Dette innebærer det sosiale forholdet til familie og venner. Hvordan en får støtte og i tillegg i tillegg til Nav-konteksten som de arbeidsledige er en del av.

4.4.1 «Jeg hadde ikke klart meg uten mamma»

Even: *«Jeg er mye med venner og bror og spiller Fifa, men ikke så sosial og går ut og tar en kaffe. Jeg gjør ikke ting som koster penger. Drikker sjelden nå om dagen.»*
«Jeg hadde jo ikke klart meg uten mamma. Hun gir meg mye mat liksom. Hun jobber på (X) og kjøper inn mye. Jeg hadde sulta i hjel, hvis jeg ikke hadde hatt mamma. Eller, ikke sulta i hjel. Men det hadde blitt mye brød og yumyum (nudler, min anm.)».

Gard: *«Du får veldig mange venner da. Andre folk jobber, også møter du andre navere som er i bakken. Så vi er jo og kjører. Det er kun navere som kjører hver dag, som er flinke på brett. Det er veldig sosialt å nave altså.»*
«Drar hjem til foreldrene hele tiden egentlig. Drar hjem når jeg kan. Har søsteren på besøk i påska. Veldig koselig».

Rune: *«Ute og sosialisere skjer en eller to ganger i uka. Jeg prøver egentlig å kutte ned på alt sånn unødvendig sosialisering og dataspilling for å fokusere på prosjektet mitt. Men nå blir det snart sommer, så da kan man nesten ikke unngå å være sosial. Jeg bor sammen med to venner, så da blir det veldig mye at jeg tar meg en pause i jobbinga mi og drar inn i rommet til kompisen min og sitter der og snakker skit i ti-femten minutter».*

Isak: *«Er veldig sjelden med venner. Isolerer meg en god del på grunn av venner. Familie har jeg veldig mye kontakt med. De er veldig greie. Også er jeg på (X), som er frivillig. Sitter igjen med folket du møter på kurset og slapper av. Det er også en veldig positiv ting, at en får utvida litt sosialt nettverk.»*

Alle informantene viser til gode sosiale forhold i livet sitt, og møtes ofte med familie og venner. Isak er den eneste som ikke er så ofte med venner. Han forteller imidlertid at aktiviseringstilbudet gir han positive sosiale forhold og utvidet nettverk. Even gjør sjeldent ting som koster penger, og innrømmer at det sosiale hemmes av mangelen på jobb og en god inntekt. Rune prøver å kutte ned på sosialisering for å fokusere på prosjektet, men bruker også en del tid på å sosialisere med de han bor med. Gard sier at han kjører snowboard sammen med andre naver og at det er sosialt å nave. Man kan se at arbeidsledigheten for de fleste ikke har begrenset det sosiale livet i negativ retning, med unntak av Evens økonomiske begrensninger. Han hadde ikke klart seg uten mamma som blant annet kjøper inn mat til han.

4.4.2 «Mamma er som en hauk over skuldrene mine.»

Even: *«Noen ganger føler jeg at jeg gjør en bra jobb med å søke jobb, også får jeg ikke jobben. Også er jeg hjemme på middag hos mamma. Også får jeg kjeft og sånn, det er jævlig kjipt liksom.»*

«Jeg har venner på Facebook som kan slenge ut på en mandag: Nå drar jeg og jobber mens de jævla naverne sitter hjemme».

«Jeg har veldig stort press her altså. Venner ler og tøyser mye og mamma er som en hauk over skuldrene mine. Me, jeg føler mest tidspress, fordi om et år og sju måneder så ender jeg opp på sosialen».

«Jeg har utenlandsk opprinnelse. Når jeg tenker tilbake for 25 år siden, når mamma og pappa kom hit med to koffertene, var de i sosialen i seks måneder, og etter det så har de vært i jobb. I familien vår så ser vi på trygd og sånt som noe negativt. Har alltid hørt fra mamma og pappa at de hadde vært så stolte at de ikke har vært på trygd og sånn. Så, det er en stor motivasjon det altså. Det er derfor jeg ser på det som negativt og flaut og alt sånt».

Gard: *«Venner ser på meg som en taper egentlig, veldig tafatt fyr, føler jeg. Men gode venner sier jo ikke det til deg. De er dine venner uansett hvordan du havner liksom. Så absolutt ikke noe press fra venner. Jeg har lagd en plan på det. Det er ikke noe for ever, å nave liksom».*

Rune: *«Jeg har hatt kjæreste som var veldig på det at jeg skulle skaffe meg jobb og slutte med tullet med å gå på Nav, og finne en jobb og tjene skikkelig med penger, også kan du heller holde på med prosjektet ditt på siden der. Alle vennene mine har*

vært igjennom den samme situasjon før og de vet hvordan det er og sånt. De er egentlig veldig støttende. Hvis jeg bestemmer meg for å finne jobb så støtter de deg. Hvis jeg bestemmer meg for å ikke finne jobb så kan de si ja, det kan kanskje være en god ide å finne seg en jobb. Men hvis det er det her du vil, så støtter vi deg.»

«Også er det foreldrene da, som alltid vil presse på for å få jobb for. Fordi, det er utrolig irriterende fordi de vil at du skal ha en stabil økonomi og ikke bekymre seg. Det er litt press da, men jeg greier å håndtere det.»

«Jeg vet jo om folk som har utrolig mer press fra venner og familie og alt sånt. Og det forsurer hele dagen og uka og månedene. Det er rett og slett ikke gøy og ha det presset hengende over seg.»

Nesten alle informantene opplever litt press fra venner og familie, enten direkte som kommentarer og mas, eller indirekte i form av Facebook-statuser om navere. Rune opplever litt press fra familien. Vennene sier at det kan være en god ide å finne seg en jobb, men støtter han uansett for valgene han tar. Han påpeker at mye press fra venner og familie kan gjøre hverdagen verre. Gard har gode venner som støtter han uansett hvordan det går. Likevel føler han at de tenker på han som en tafatt person. Ettersom han planlegger å få seg jobb senere, opplever han ikke så stort press fra venner og familie i denne situasjonen. Even forteller om press fra moren og venner, og tidspresset før han ender opp som sosialmottaker. Vennene hans tuller med navere på Facebook, og dette får han seg til føle seg mindreverdige som arbeidsledige og stønadsmottaker. Han forteller også at det er en familiestolthet i at ingen av de har hatt behov for staten, bortsett fra den første perioden når de kom til Norge. Familiestoltheten er en stor motivasjon for han. Even vil ikke være dårligere enn sin egen familie. Han synes selv han gjør en bra jobb, men får kun negative tilbakemeldinger, noe han opplever som negativt.

4.4.3 «Nav hjelper meg å finne jobb»

Even: «Nav hjelper meg å finne jobb, hvis jeg ikke klarer å få jobb. Jeg har ikke fått intervjuer eller sånt, bortsett fra nå da heldigvis. Men de har en plikt å hjelpe meg å finne jobb. Hvis jeg ikke finner selv. De har ikke hjulpet meg med å finne jobb ennå»

«Hvis jeg ikke har fått jobb innen da, skal jeg ta vekterkurs. Også gir de deg tilbud om jobbsøkerkurs, vekterkurs, butikkurs, salg- og service kurs, og så er det noen til, truckførerkurs. Jeg synes de er snille. Folk klager for ingenting, fordi å få de kursa der, de koster jo penger.»

«Men så har jeg hatt veldig dårlig cv da. Også dro jeg på karrieresenteret. Også skrev de om cven min. Så, etter det tok det bare tre ganger etter jeg leverte. Også fikk jeg det jobbintervjuet her. Så den andre cven var helt forferdelig. Jeg trodde jo det var verdens beste, ikke sant.»

Rune: «Jeg kan mer generelt om media, kommunikasjon, design og sånt. Og der er det ikke veldig mange jobber ute. Så jeg har ennå ikke fått noen jobbtilbud via Nav på noe av det jeg har kompetanse innenfor. Det er derfor jeg nå naver, for å jobbe med prosjektet mitt. Og forhåpentligvis begynner å tjene penger på det».

Isak: «Jeg har problemer med å søke jobb selv. Derfor får jeg noen kontakter i (X), som skal hjelpe meg med å finne en passende jobb, bedrift. Der det er mulighet for foreksempel praksis. Nav kommer jo til å betale penger til meg. Og det er jo ikke en jobb i den forstand. Men for meg så vil det egentlig være som en jobb».

Flere av informantene har blitt tilbudt kurs og aktiviseringstiltak gjennom Nav, men ingen har fått jobbtilbud. Even sier Nav har en plikt til å hjelpe han å finne jobb, men at de ikke har hjulpet han så langt. Han får imidlertid tilbud om ulike kurs hvis han ikke finner jobb, og han har fått hjelp til å forbedre cven sin. Even setter spesielt pris på kurstilbudene og synes Nav er snille. Rune opplever at det er få jobber innenfor det feltet han ønsker å jobbe i, og at det er derfor han ikke har fått noen jobbtilbud via Nav. Isak skal få hjelp av et aktiviseringstiltak for å komme tilbake i arbeid. Man kan se at Nav er der for å støtte informantene gjennom kurs og aktiviseringstilbud, men at de ikke hjelper dem direkte med å finne en jobb.

4.4.4 «Nav ville sikkert pressa på meg veldig»

Even: «Tror egentlig Nav driter i om du får jobb eller ikke. Personlig så bryr saksbehandleren seg litt, jeg har sjarmert henne litt da vettu. Så hun bryr seg personlig om at jeg får jobb eller ikke. Men som Nav, så tror jeg ikke det».

Gard: «Lær å skriv jobbsøknad. Hvem kan ikke det liksom. Også sier de til deg skriv jobbsøknad ellers får du ikke noe penger lenger. Det er helt føkka greie ass».

Rune: «Nav ville sikkert pressa på meg veldig, men ikke her på (X), fordi de vet at jeg jobber med mitt eget prosjekt».

«Jeg har ikke lyst å flytte ut fra (X). Så det er grunnen til at jeg har tenkt å få meg jobb i august. Hvis jeg faktisk viser at jeg søker etter jobb, kommer ikke Nav til å pushe så veldig hardt på meg for å finne meg en random jobb. Så lenge jeg sier, Nei, jeg er faktisk ute og søker etter jobb».

Isak: «Jeg vil si det er et press for å få jobb. Samtidig føler jeg ikke at det er et kvelende press. Det er mer som et dytt, for å gi deg litt retning. Her på (X) kan de si åja, du skal studere, det er jo helt supert. Da ser vi hva som er mulig, om du skal ta fag eller trenger noe for å studere det du vil. Så det er ikke et push for å komme i jobb, men mer et push for å komme i aktivitet. Det mener jeg, ikke bare fra familie, det er jo et push om å komme i aktivitet. Man må jo være i aktivitet i en viss grad. Men det er ikke sånn, kom deg i jobb nå ellers, eller hvorfor har du ikke kommet deg i jobb nå enda, eller sånne ting. Det er mer som åja, du er med her og gjør noe, det er kjempebra.»

De fleste av informantene opplever et visst press fra Nav om å skaffe seg jobb eller å komme i aktivitet. Til Gard sier Nav at de vil kutte dagpengeordningen hans hvis han ikke skriver jobbsøknader, noe han stiller seg kritisk til. Rune forteller at Nav sentralt ville presset han til å få jobb, men i tiltaket som han er en del av gjør de ikke det, fordi de kjenner han personlig. Rune sier også at han ikke er interessert i å flytte fra stedet han bor, og så lenge han sier til Nav at han søker, vil de ikke presse han til å finne seg en tilfeldig jobb. Disse sitatene kan tyde på at informantene ikke ønsker å presses fra Nav. Mens Gard synes systemet er «føkka», setter Rune pris på at tiltaket ikke presser han fordi de kjenner han og hans personlige behov. Even har ikke stor tro på at Nav faktisk ønsker han ut i jobb. Dette kan tyde på mistillit til Nav.

5 Diskusjon

Denne studien undersøker opplevelsen av hverdagen til fire arbeidsledige menn mellom 23 og 26 år, hvor alle er arbeidsdyktige, med unntak av én som trenger tilrettelegging for å komme ut i jobb. Informantene forteller om sin opplevelse av sosial tilhørighet, hverdagens struktur, om de føler at de fyller dagene med meningsfulle aktiviteter, samt hvordan de opplever å være Nav-klient. Informantenes subjektive oppfattelse av sin egen hverdag står i fokus. Jeg vil diskutere disse funnene opp mot the basic need theory og selvbestemmelsesteorien, og undersøke sammenhengen mellom informantenes opplevelse av hverdagen og deres motivasjon for å søke jobb. Jeg vil undersøke hvordan informantenes

motivasjon svarer til forskjellige former for motivasjon og målinnhold slik de er beskrevet i selvbestemmelsesteorien. Det vil også diskuteres hva som virker inn på ens motivasjon, og hvordan forskjellige typer motivasjon kan være til hjelp eller hinder for å nå målene en har satt seg for framtida.

Konteksten rundt det å være stønadsmottaker har fått ganske stor plass i denne studien, og den undersøker spesielt begrepet naving som har vært svært aktuelt de siste par årene. Forskjellige problemstillinger rundt det å være Nav-klient og oppfattelsen av seg selv som stønadsmottaker kan være med på å gi et større bilde av hvordan arbeidsledige opplever hverdagen. Det har alltid vært knyttet stigma til å motta stønad, men aldri før har det vært skrevet og snakket så mye om det som nå, noe kårningen av ordet «naver» som årets nyord i 2012 er med på å vise. Min påstand er at det sterke fokuset på naving i vårt samfunn setter arbeidsledige i en ny situasjon. I resultatdelen har informantene fortalt om hvordan de oppfatter begrepet, og det er interessant å se hvordan de kaller seg selv navere, mens de tillegger begrepet nesten utelukkende negative konnotasjoner. Jeg vil diskutere hva dette har å si for informantenes opplevelse av hverdagen, og hvordan dette påvirker deres motivasjon for å komme seg ut i arbeid.

Forhold til egen tidsbruk. Arbeidsledighet kan føre til kjedsomhet, passivitet, tiltaksløshet og sosial isolasjon (Kitterød, 1995). Ifølge Noon og Blyton (2007) blir sinnsstemningen dårligere med tiden som arbeidsledig. De mener at en slik situasjon går ut over økonomien og fører til mangel på struktur, noe informantene i studien gir dem delvis rett i. Ifølge Deci og Ryan (2002) er behov for kompetanse ett av tre grunnleggende psykologiske behov hos mennesker. Deres begrep kompetanse innebærer mestring av konkrete oppgaver eller oppgaver som er passe utfordrende. Hva som ligger i kompetansebegrepet kan variere mye for forskjellige arbeidsledige, men generelt kan en si det handler om hvordan en mestrer hverdagen, for eksempel hvordan en strukturerer tiden sin og bedriver aktiviteter en selv anser som meningsfulle. Kompetanse kan også omhandle jobbsøkeprosessen, og om en finner denne vanskelig eller lett. Meningsfulle aktiviteter og jobbsøking vil bli diskutert senere i kapitlet.

Det sies at et aktivt tidsmønster og et offensivt forhold til tiden har betydning for trivsel og velvære (Kitterød, 1995). Informantene viser varierende grad av struktur i sin egen hverdag. Flere av dem har problemer med døgnrytme og lavere energi som følge av lavere aktivitetsnivå. Tre av informantene forteller at døgnrytmen deres er forskjøvet. De legger seg når de vil og står opp når de vil. Denne tilværelsen inneholder få eller ingen rutiner. Det er Even som opplever dette som verst, og beskriver det som helt forferdelig. Han forteller om en

hverdag fylt med tidsfordriv, som gjør han trøtt og sliten. Rune forteller at han for to år siden satt hjemme og sturet. Det samme har Isak opplevd, og han sier at dette er noe som skjer i perioder og oftere før, da han ikke var en del av et Nav-tiltak. Isak forteller også at han føler han mangler flere viktige verdier i hverdagen som arbeidsledig, og nevner rutiner, selvtillit og selvfølelse. Disse informantene har mulighet til å styre sin egen døgnrytme, men oppgir at de ikke gjør det. Man kan si at de ikke har et offensivt forhold til sin egen tid, og at de derfor opplever mindre grad av trivsel, slik Kitterød (1995) tidligere har funnet i sin studie.

Gard skiller seg ut blant informantene. Han kjører snowboard hver dag, hele dagen. En kan si at han til en viss grad har en struktur i hverdagen, siden han nevner faste tidspunkter for når han står opp, tar bussen til bakken, og når han kommer hjem. Det kan derfor sies at han opplever høyere grad av kompetanse og at dette fører til en mer positiv opplevelse av egen hverdag. Han har ingen problemer med mangel på struktur, fordi det han har lyst til å gjøre gir han struktur. Han kunne valgt å sove så lenge han ville og dra i bakken til forskjellige tider hver dag, men han tar han kontroll over sin egen tid, er i bakken relativt tidlig og til samme tid hver dag, og er fornøyd med livet han lever.

Verdier ved å være i jobb. Når informantene blir spurt om hvilke verdier som er viktige ved å være i arbeid, ytrer flere av de ønske om bedre struktur på hverdagen. Også Gard som forteller at det har vært den beste tida i sitt liv, savner struktur i hverdagen. Han sier at han hater struktur, men savner det når han ikke har det. Hva slags motivasjon man har for å gjøre noe, baserer seg på forskjellige årsaker til målet. Selvbestemmelsesteorien undersøker om indre og ytre målinnhold forteller noe om deres atferd og velvære i den sosiale konteksten. Mer struktur på hverdagen er en type indre målinnhold, og de skal ifølge selvbestemmelsesteorien skal stimulere til personlig vekst, gode sosiale relasjoner og selvbestemmelse (Kasser & Ryan, 2001; Deci & Ryan, 2000). Even opplever lav grad av velvære i hverdagen, og oppgir dårlig struktur som en av hovedgrunnene. Også Gard, som opplever høy grad av velvære oppgir struktur og «det å gjøre noe skikkelig» som en viktig verdi ved å ha en jobb. Derfor kan man si at det å få mer struktur på hverdagen er viktig i disse informantenes liv, og at det kan motivere til å komme ut i jobb igjen.

De av informantene som har struktur på hverdagen, opplever tilværelsen mer positivt enn de andre. Rune og Isak har hatt en mindre strukturert hverdag tidligere, men sier at det har blitt bedre ved å være med på et aktiveringstilbud gjennom Nav, og at de har det mye bedre nå. Dette viser at Nav-tiltak kan være fruktbare, siden de arbeidsledige får mer struktur og føler større grad av kompetanse om de har mer kontroll over tiden sin, noe som kan føre til en mer positiv opplevelse av tilværelsen.

Økonomiske hensyn. Penger er et ytre målinnhold, noe som ifølge selvbestemmelsesteorien kan føre oppmerksomheten bort fra oppgaver som kan gi mer direkte tilfredsstillende av behov. Ytre målinnhold kan dermed ha negativt utslag på velvære. Samtidig sier Deci & Ryan (2000) at ytre målinnhold også kan være med og bidra til å tilfredsstillende de psykologiske behovene som kompetanse, sosial tilhørighet og autonomi, og de er derfor ikke uviktige å tilfredsstillende. Penger er det eneste ytre målinnholdet informantene snakker om. Det er imidlertid ikke et stort problem i de flestes hverdag, i og med at det økonomiske hensynet er dekt ved at de får penger fra Nav. Isak mener ikke penger er en viktig verdi ved å være i jobb. Han forteller arbeidsledige på kurset han tar del i ofte nevner penger som en grunn til å komme seg ut i arbeidslivet, men at det ikke er primærmålet hans. Ved at ytre målinnhold oppfylles for den arbeidsledige, har de mulighet til å fokusere mer på indre mål som struktur og sosial tilhørighet. Det kan føre til en bedre opplevelse av hverdagen.

To av informantene nevner likevel penger som en verdi for å være i arbeid. Gard forteller at det er greit å leve på stønaden i en periode, men at det ikke er et alternativ å leve på såpass lite resten av livet. Det tillater han for eksempel ikke å kunne ta seg råd til nytt snowboardutstyr. Selv om det økonomiske behovet hans er dekt for nå, er muligheten for å kunne ta seg råd til mer i framtida en motivasjonsfaktor for å komme ut i jobb igjen. Even opplever minst grad av tilfredsstillende på dette punktet, og forteller at hans økonomiske situasjon er vanskelig å leve med. Dette er fordi mye av pengene han får fra Nav går med til å betale ned på gjeld, og han har råd til lite annet. Man kan si at fordi hans ytre mål ikke er dekt, er det vanskelig for han å oppfylle flere andre verdier i hans hverdag. Det er for eksempel et hinder at han ikke har råd til å være med vennene ut på forskjellige ting og at han ikke har så mye å rutte med etter et gjelda er nedbetalt. Dette kan vise at det er viktig å få oppfylt de ytre målinnholdene også for å tilfredsstillende de indre.

I Norge har det blitt diskutert i hvilken grad økonomiske motivasjonsfaktorer påvirker arbeidsledige til å komme ut i arbeid. Forskning både i utlandet og i Norge viser at høye stønader fører til lengre ledighetsperioder (Hatland et al., 2001). Dette kan stemme for informantene i denne studien. Tre av dem ser ikke på dårlig økonomi som et problem i deres nåværende situasjon, og dette er ikke en motivasjonsfaktor til å søke jobb. Hvor mye de får avhenger av den tidligere lønnsinntekten (Falch, Hardoy, Røed, 2012), og størrelsen på dagpengene skal være mindre enn det den arbeidsledige fikk som sysselsatt, fordi det skal lønne seg å være i arbeid (Hatland et al., 2001). Samtidig skal støtten være tilstrekkelig slik at den motiverer til arbeid, og her er det vanskelig å finne en balansegang. De arbeidsledige i

denne studien viser at de får nok støtte til å leve et greit liv, men at den ikke gir rom for å investere i nye ting, nedbetale gjeld eller betale for utgifter utover vanlige levekostnader. Det kan vise at den ønskelige balansegangen er nådd i deres tilfelle. De har nok for nå, men ønsker ikke leve slik for alltid. For lite penger er ikke en direkte motivasjonsfaktor for å søke jobb for hoveddelen av denne studiens arbeidsledige på nåværende tidspunkt.

For Gard og Even er imidlertid tidsperspektivet en faktor. Even forteller om tidspresset mellom dagpenger og andre stønadsordninger. Han sier at det største presset ikke kommer fra miljøet rundt han eller fra Nav; det verste er tidspresset for ikke å bli sosialhjelpmottaker, noe som kan skje om han ikke har jobb innen noen måneder. Forskning viser at å senke dagpengestørrelsen heller ikke er det mest effektive virkemiddelet for å få flere i jobb (Falch et al., 2011). Både Hatland et al., (2001) og Mortensen (1977) står bak studier som viser at kortere stønadsperiode kan øke søkeaktiviteten hos arbeidsledige. Mortensen (1977) forteller at søkeintensiteten øker jo nærmere en kommer utløpet av dagpengeordningen. Gard forteller at det er uaktuelt å leve på så lite i et langt tidsrom. For disse informantene viser det seg at varigheten på stønaden er en motivasjonsfaktor.

Jobbsøk og andre aktiviteter. Mens noen studier viser at arbeidsledighet fører til lavere velvære (Kitterød, 1995; Feather, 1990), viser andre studier at arbeidsledighet ikke er så skadelig for individet hvis en holder på med målrettede aktiviteter (Fryer & Payne, 1984). Studien til Vansteenkiste et al., (2004) viser når en ikke ønsker å jobbe, opplever en større grad av velvære som arbeidsledig. Dette er fordi arbeidsledighet kan frigi mye tid hvor en kan gjøre aktiviteter man vanligvis ikke har tid til. Om hverdagen brukes som en ressurs eller problem er opp til hver enkel arbeidsledig.

Hos disse informantene kan man se at struktur og aktivitet henger nøye sammen, og at mange av de samme holdningene og følelsene lar seg overføre til behovet for aktivitet. De av informantene som har andre meningsfulle oppgaver å fylle hverdagen med, opplever tilværelsen mer positivt enn andre. Even fyller dagene med tidsfordriv og har ikke råd eller ork til å gjøre aktiviteter som han finner meningsfulle. Han spiller mye tv-spill, noe han opplever som avhengighetsskapende, og som han tror kan ha bidratt til den situasjonen han er i nå. Det er han som uttrykker størst grad av misnøye over sin egen hverdag, og beskriver det som forferdelig. I den andre enden av skalaen finner vi Gard som bruker sin situasjon som arbeidsledig som en anledning til å stå på snowboard. Han fyller dagene med den aktiviteten han liker best, og virker tilfreds med tilværelsen. Han uttrykker til og med at dette er den beste perioden i sitt liv. Rune og Isak er med på aktiviseringstiltak i regi av Nav. De forteller at denne aktiviteten gir mening i hverdagen og sosialt samvær, og forteller at det er kjekt å ha et

sted å dra til, i stedet for å sitte hjemme uten noe å gjøre. Dette kan vise oss at det er bra å aktivisere arbeidsledige, fordi det er viktig for alle å føle at man bedriver meningsfulle aktiviteter i hverdagen. Også aktiviteter som ikke er direkte relatert til arbeidslivet og jobbsøking kan være bra, fordi det kan gi den arbeidsledige mer struktur og fylle hverdagen med meningsfulle aktiviteter, noe som virker å gi en bedre opplevelse av hverdagen.

Vanskelig å søke jobb. Jobbsøkeprosessen og om en finner denne vanskelig eller lett, handler også om oppfyllelsen av behovet for kompetanse, som innebærer blant annet effektiviteten til å utføre nødvendige aktiviteter (Deci, 1996). Ingen av informantene har mye erfaring med søknader eller jobbintervju, og for Even og Isak gjør dette at de synes det er skummelt å søke. Begge har hatt eller har problemer med blant annet depresjon og angst, og synes det er vanskelig å fortelle om det under intervjuet. Even synes for eksempel at det er vanskelig å finne på dårlige sider ved seg selv, fordi han har tidligere sykdomshistorie i bakhodet, og er redd for å fortelle om dette. Begge opplever at det er vanskelig å fortelle om sykdomshistorien under intervjuet uten at det får negative konsekvenser for å bli ansatt. Det kan tenkes at en negativ forhistorie kan prege følelsen av kompetanse i jobbsøkeprosessen. Disse informantene kan vise at mange arbeidsledige har en vanskelig forhistorie, og at det derfor kan være vanskelig å søke jobb.

Gjentatte avslag har også følger for følelsen av kompetanse. Even forteller at for hver gang han søker og ikke får svar, blir det vanskeligere å levere på ny. Han har først fått et intervju etter å ha søkt 20-30 jobber. Når en leverer mange jobbsøknader uten å få komme på intervju, kan man forestille seg at motivasjonen til å fortsette å søke svekkes. Vansteenkiste et al., (2004) sier at konstant avslag får en til å oppleve hverdagen mindre positivt. De mener imidlertid at dette ikke påvirker utholdenheten til å fortatt søke jobb, fordi jobb er viktig for disse menneskene. I Evens tilfelle er aktiviteten i seg selv lite tilfredsstillende, men målet er så viktig at han fortsetter, noe som stemmer overens med det Vansteenkiste et al., (2004) viser. Det kan være nødvendig med hjelp utenfra til å få den kompetansen en trenger for å komme seg videre. Even opplever lav mestring av hverdagen og jobbsøkeprosessen, og det gir han en dårlig følelse av velvære. Idet han fikk hjelp av Nav til å skrive en bedre cv kom han på intervju. Det kan vise at slike tiltak er bra for å få folk i arbeid.

Jobbsøking og andre aktiviteter. De andre informantene forteller også at de har lite erfaring med å søke jobb, men fordi de ikke søker jobb på nåværende tidspunkt er ikke dette en negativ faktor deres opplevelse av hverdagen. To av informantene bruker mye av tiden sin på andre aktiviteter enn å søke jobb. Som en videreføring av selvbestemmelsesteorien har Vansteenkiste et al., (2004) innført alternativer til hvorfor en ikke søker jobb. Det vil si at en

ikke trenger å være amotivert, men at en heller vil bruke tiden sin på andre aktiviteter. For eksempel har Rune gjennom aktiviseringstilbudet han tar del i blitt inspirert til å følge en alternativ yrkeskarriere, heller enn å søke en tilfeldig jobb. Han sluttet i sin tidligere jobb fordi han mislikte arbeidstilværelsen der. Etter fire-fem måneder fikk han dagpenger og ble med på et aktiviseringstilbud gjennom Nav. Han hadde en intensjon om å finne seg ny jobb, men Nav-tiltaket inspirerte han til å følge drømmen sin. Han forteller at han bruker dagpengene til å holde seg i live mens han jobber med sitt personlige prosjekt. Han er ikke amotivert, men interessen for den andre aktivitet fører fokus vekk fra motivasjonen til å søke tilfeldige jobber. Rune forteller imidlertid at det er viktig at hans framtidige jobb innebærer interessene hans, og han ønsker å kunne jobbe med det prosjektet han arbeider med nå senere. Derfor er han heller ikke umotivert for å arbeide, men han vil gå en annen vei for å komme dit.

Ifølge Deci og Ryan (1985) må indre motivasjon være fri for ytre belønning, kontroll eller normative vurderinger om det skal utvikles en bestemt type atferd. Det handlende individ må med andre ord føle seg fri for press, og oppleve at det er vedkommende selv som bestemmer over sin egen handling (Deci og Ryan, 1985). Man kan si at miljøet rundt Rune legger ulike forutsetninger til rette for følelsen av autonomi, og som en følge av dette blir han indre motivert for en handling han selv ønsker. Valget han har tatt sammen med aktiviseringstiltaket om at han skal oppfylle drømmen sin kan ses på som gjensidig. Samtidig kan dette vise en type holdning som er i strid med kravene fra dagpengeordningen, som sier at en skal være aktivt jobbsøkende for å få dagpenger. Hans situasjon er nærmest fri for ytre kontroll, og han har indre motivasjon for å jobbe med prosjektet sitt.

Gard forteller at han kjører snowboard sju dager i uka og at han får betalt for å gjøre det han liker å gjøre. Å kjøre snowboard eller å sette opp et eget selskap i en situasjon hvor du egentlig skal søke jobb, kan ses på som autonome valg. De handler etter egne interesser og behov. Gard og Rune har høyere grad av velvære enn de andre fordi de opplever å fylle hverdagen med meningsfulle aktiviteter, som gir dem en følelse av autonomi. Det at Gard hevder dette er den beste tida i hans liv kan forklares med at han bruker den frigjorte tiden som en ressurs. Dette kan ses i sammenheng med studien til Vansteenkiste et al., (2004) som sier at når en arbeidsledig ikke ønsker å jobbe, opplever han eller hun en større grad av velvære. En kan også se overensstemmelsen med studien til Kitterød (1995) som viser at man kan bruke den frigjorte tiden på en konstruktiv måte, hvor en bruker tiden på ønskede aktiviteter og for å utvikle evner.

Meningsfulle aktiviteter er viktige for at arbeidsledige skal ha en positiv opplevelse av hverdagen. Atkinson og Birch (1978) påpeker imidlertid at når motivasjonen blir høyere for

den alternative aktiviteten, vil motivasjonen begrenses for den egentlige aktiviteten. Rune og Gard engasjerer seg i aktiviteter fordi de er morsomme og interessante. Grunnen til at de ikke søker jobb aktivt er at de ønsker å bruke tiden sin på andre aktiviteter. I dette tilfellet er aktivitet viktig for velværen, men blir interessen for aktiviteten for stor kan den lede oppmerksomheten bort fra den egentlige aktiviteten, som er å søke jobb.

Selvbestemmelsesteorien fremmer indre motivasjon og autonome handlinger. Ifølge selvbestemmelsesteorien er indre motivasjon det som danner grunnlaget for naturlige handlinger, og det mennesket streber etter (Deci & Ryan, 2002). Ytre motivasjon har på en ensidig måte blitt betraktet som en dårligere og svakere form for motivasjon sammenlignet med indre motivasjon. Man kan imidlertid sette spørsmålstegn ved denne sterke dikotomien som ensidig fremstiller indre motivasjon som bra og ytre motivasjon som dårlig. Når en arbeidsledig ikke har et ønske om å jobbe, men heller vil bruke tiden på andre aktiviteter, kan ytre motivasjon være med på å føre den arbeidsledige på riktig vei. Selv om indre motivasjon kanskje er det viktigste, viser kanskje denne studien at det kan være en fordel med en viss grad av ytre motivasjon.

Sosial kontekst. Sosial tilhørighet er ett av tre grunnleggende behov hos mennesket. Behovet for tilhørighet handler blant annet om å oppleve trygghet og støtte fra andre mennesker. Det er viktig å ha en sosial kontekst som skaper gode nok vekstvilkår for tilfredsstillende av basisbehovene (Deci & Vansteenkiste, 2004). Ensomhet viser seg å være negativt relatert til velvære (Gagne & Deci, 2005). Kitterød (1995) forteller samtidig at arbeidsledige ikke er mer sosialt isolerte overfor venner og familie enn hva yrkesaktive er. Informantene har gode forhold til sine sosiale nettverk, og de fleste treffer venner og familie jevnlig. Gard har en sosial hverdag, siden han kjører snowboard med andre i samme situasjon som han hver dag. Rune har det sosialt blant annet med de han bor med, Even treffer jevnlig familie og venner, og Isak møter mange nye mennesker gjennom Nav-tiltaket han er en del av.

For Isak har det sosiale livet blitt bedre etter at han ble arbeidsledig, fordi han treffer andre mennesker gjennom Nav-tiltaket. Dette kan fortelle at han har fått et bedre forhold til andre mennesker, siden han forteller at han isolerte seg mer fra venner tidligere. Han gir også uttrykk for at han slapper av med andre mennesker etter kursene. Dette viser at sosial stimuli kan være positivt for en som stadig flykter og isolerer seg for andre mennesker. For Isak gir Nav-tiltaket høyere tilfredsstillende både av behov for struktur, aktivitet og sosial tilhørighet, og det gir han en bedre opplevelse av hverdagen. Han uttrykker også selv at Nav-tiltaket gir han en smak på et bedre liv, og at han ønsker å komme ut i jobb snart. Han trenger bare litt

mer tilrettelegging først. I Isaks tilfelle gir den sosiale konteksten aktivitetstiltaket er gode vekstvilkår for tilfredsstillende av basisbehovene, og dette samsvarer med Deci & Vansteenkiste (2004) og selvbestemmelsesteorien.

Arbeidsledigheten kan imidlertid også medføre noen hinder for et fullverdig sosialt liv. Even forteller at han ikke har råd til å gjøre ting som koster penger, og opplever at dette begrenser noe av hans sosiale liv. Selv om han møter andre mennesker, kan han ikke være med på alt. Det hører med til situasjonen at han betaler på barnetrygd og gjeld, og at dette spiser opp en del av trygdepengene han får månedlig. Dette viser som vi så under det tidligere avsnittet om økonomi at trygdestøtten dekker de store faste månedlige utgiftene, men ikke er tilstrekkelig til å gjøre aktiviteter som koster penger. De andre informantene gir inntrykk av at størrelsen på støtteordningen ikke svekker det sosiale livet.

Det kan også være knyttet flere stigma til det å være arbeidsledig. Even forteller at det flaut i å være arbeidsledig, og at han ikke ønsker å fortelle dette til andre. Det verste mener han er at det hindrer han i å sjekke opp jenter. Dette kan delvis motsi det Kitterød (1995) sier om at arbeidsledige ikke er mer sosialt isolerte enn andre. Selv om Even pleier sosial omgang med venner og familie føler han seg hindret i å treffe nye mennesker. Han sier det er flaut å fortelle andre at han er Nav-klient, og gir uttrykk for at han føler seg stigmatisert. Dette er med på å hindre han i å gjøre normale sosiale aktiviteter. Han uttrykker også at han gleder seg til å få en jobb for å kunne få et bedre sosialt liv, invitere nye jobbkolleger på fest og møte jenter. For Even er et bedre sosialt liv en motivasjonsfaktor for å søke jobb.

Press og støtte fra familie og venner. Som nevnt tidligere er de sosiale omgivelsene med på å påvirke motivasjonen til å søke jobb. Studier viser at negative tilbakemeldinger svekker den indre motivasjonen (Vallerand & Reid, 1984), og at positive tilbakemeldinger øker den indre motivasjon til å gjøre handlingen (Deci, 1971). Informantene opplever forskjellig grad av støtte og press fra familie og venner. Even opplever å få kjeft av moren sin når han er hjemme på middag. Selv opplever han at han gjør en bra jobb med å søke jobber, men får ingen intervjuer. Dette beskriver han som en dårlig opplevelse. Even forteller også at han opplever noe press fra venner når de skriver nedsettende ord om navere på sosiale medier. Det kan tenkes at ytre press fra venner kan føre til dårligere opplevelse av hverdagen som Nav-klient. I et slikt tilfelle kan det hende at det ytre presset fører til at oppmerksomheten faller bort fra indre verdier og at man heller forsøker å tilfredsstille andre enn seg selv.

Gard sier at han tror flere av vennene hans ser på han som en taper, men han føler ikke noe press av den grunn. Han forteller at han har gode venner som støtter han uansett hva som skjer. Rune opplever også støttende venner i situasjonen som arbeidsledig. Samtidig forteller

han om andre han kjenner som har mye press fra venner og familie, og legger til at det kan forsure hele hverdagen. Dette viser at det sosiale miljøet både kan virke støttende, men også tidvis gi press i form av blant annet nedsettende kommentarer. Positiv støtte fra det sosiale miljøet er bra for indre motivasjon. Uforpliktende positive tilbakemeldinger, i form av for eksempel ros kan føre til økt indre motivasjon hos den arbeidsledige (Deci, 1971). I Rune og Gards tilfelle støtter vennene dem uansett hva de velger å gjøre, men det fører ikke til økt arbeidssøking. Siden vennene støtter dem i det de gjør, kan det heller styrke den indre motivasjonen for den alternative aktiviteten.

Ifølge selvbestemmelsesteorien kan atferd være indre og ytre motivert på samme tid. Dersom ytre motivasjon blir til indre motivasjon kalles det internalisering. Med andre ord kan sosiale krav transformeres til personlige verdier (Deci & Ryan, 2000). Even forteller historien om foreldrene sine, som kom til Norge for 25 år siden med bare to koffertar. I en vanskelig tid fikk de støtte fra staten før de kunne klare seg selv. Familien viser med stolthet at de ikke har fått trygd noe mer enn denne tiden. Even forteller at dette er en stor motivasjon for å komme seg ut i arbeid. I og med at han selv ønsker å komme ut i arbeid, og at den sosiale rammen, altså familien motiverer til å komme ut i arbeid, bærer dette preg av både ytre og indre motivasjon. Man kan si at Even har internalisert holdningene fra familien. Han ønsker å få seg en jobb for å tilfredsstille familien, og samtidig som det vil gi han en bedre opplevelse av sin egen hverdag. Han nevner også en skamfølelse ved tanken på at andre skal vite at han fyller dagene med tidsfordriv. Han føler at han ikke oppfyller alle kravene han ser rundt seg i samfunnet, og man kan si at hans verdier henger sammen med hvordan han tror andre ser på han. Dette kan være nok en indikasjon på at han internaliserer samfunnets verdier, og at den ytre motivasjonen har blitt internalisert til en indre motivasjon hos han.

Press og støtte fra Nav. Nav og dagpengeordningen har et mål om å få færre på trygd og flere ut i arbeid. Dagpenger skal motivere arbeidsledige til å skaffe seg ny jobb og aktivisere til jobbsøking, og det stilles flere krav om at søkeren skal være klar for å arbeide og ta i mot tilbud om jobb (Regjeringen, 2011). Informantene opplever press fra Nav i varierende grad. Even, som er den eneste som søker jobb aktivt, opplever ikke noe spesielt press fra Nav. Han skiller mellom Nav-enheten og sin saksbehandler, og tror at Nav som institusjon ikke bryr seg om han får jobb eller ikke, men at saksbehandleren personlig gjør det. Gard har ikke et godt forhold til Nav og synes hele systemet er «for dumt», og at det er noe en må utnytte mens man kan. Gard er også den som opplever størst press fra Nav, i og med at de sier han må skrive jobbsøknader for å få penger. Fordi han ønsker å bruke tiden sin på å kjøre snowboard har dette imidlertid ingen effekt, og han søker ikke jobb på nåværende tidspunkt. Rune og

Isak er begge med på et aktiviseringstilbud og skiller mellom Nav og dette tiltaket. De forteller at de har et nærere forhold med folkene på aktiviseringstilbudet enn det de har med Nav. Dette understreker Rune da han forteller at Nav ville presset han veldig men ikke de på aktiviseringstilbudet, for de kjenner han bedre.

Generelt kan vi se at informantene ikke gir inntrykk av stort press fra Nav. En av grunnene kan være at flere har lite kontakt med saksbehandleren og at derfor presset ikke oppleves vanskelig. Informantene som er med på aktivitetstilbudet har et nærere forhold til Nav-systemet, og opplever at Nav heller er til hjelp enn en trussel. Rune og Isak forteller at de på aktiviseringstilbudet er imøtekommende og forståelsesfulle. De ønsker å hjelpe heller enn å gi et spark bak. I motsetning til press fra Nav opplever flere informanter støtte, som ulike kurstilbud og hjelp til å finne jobb. Blant annet opplever Even Nav som snille, og at andre klager for ingenting. Forholdet mellom Nav og Even kan ses på som gjensidig, hvor begge arbeider mot det samme målet om at han skal komme i arbeid.

Even forteller at han trodde han hadde verdens beste cv, men klarte likevel ikke å få jobb. Med hjelp fra Nav og cv-kurs klarte han å få sitt første jobbintervju, etter først å ha søkt mellom 20 og 30 jobber. Dette viser at kanskje ikke hadde den tilstrekkelige kompetansen han trodde i utgangspunktet, og viser at han trengte hjelp. Ytre motivasjon blir i selvbestemmelsesteorien framhevet som den dårligste formen for motivasjon og indre motivasjon er det aller viktigste for å utføre en handling. En kan diskutere om det hadde vært en god ide for Nav å komme med en slags forventningserklæring idet klientforholdet innledes. Nav ønsker jo at disse informantene skal komme ut i jobb, men det kan virke som om flere av informantene ikke tar det så alvorlig. Kanskje kan det være en god ide for Nav å stille noe høyere krav til sine jobbsøkere, og følge opp om de arbeidsledige følger disse fordringene.

Opplevelsen av å være Nav-klient. Det har vist seg at tre av fire av informantene kaller seg selv navere. Selv om dette var noe av inspirasjonen til studien og jeg var interessert i å undersøke dette fenomenet, var jeg ikke klar over at så mange ville kalle seg det. Dette viser at det ikke bare er skoleungdom som bruker begrepet men at det har slått rot i den norske befolkningen. Siden begrepet å «nave» ble nevnt i media for første gang i 2012 har det floreret med artikler på nett og i papiraviser. De mange kommentarene i ulike nettaviser viser nordmenns store interesse for dette temaet. Også politikere og kommentatorer har kastet seg over dette begrepet, og en kan si at begrepets spredning i media og på folkemunne har gjort det til allemannseie. Dette kan man forestille seg har ført til en annen hverdag for arbeidsledige i Norge. Blant annet kan man tenke seg at det skaper et større ytre press for å søke jobb, og at de arbeidsledige kan føle lavere grad av sosial tilhørighet i samfunnet på

grunn av mye negativ omtale. Dette er likevel ikke helt ensidig. I avisartiklene som ble presentert tidligere i oppgaven ser ikke ungdommene som blir intervjuet noe problem i det å ta et friår på statens regning. Vi kan se at det å få dagpenger veksler mellom å framstilles som sosialt akseptert eller som en marginalisert situasjon.

Regjeringen har over mange år hatt et mål om fjerne den sosiale stigmatiseringen av det å være på trygd. Regjeringen hevder at utbyggingen av velferdsordningene i seg selv har bidratt til å endre oppfatningen om at det er mer sosialt akseptert å være i arbeid enn å være mottaker av offentlige stønadsordninger (Regjeringen, 2004). Samtidig vet vi også at sosialhjelpsmottakerne selv oppfatter det som stigmatiserende å være avhengige av sosialhjelp (Underlid, 2005). Informantene i denne studien beskriver hva naving betyr på forskjellige måter. Felles for dem er det at de sier at naving handler om å få mer enn man gir, og at det innebærer å ta fri fra jobb eller skole på Nav sin regning. Selv om tre av informantene kaller seg selv navere, tillegger de ordet svært mange negative konnotasjoner, og Rune beskriver det som det nye ordet for trygdesnylting. Even sier at han føler seg som en taper når man presenterer seg som Nav-bruker, og at naver har blitt det nye «in»-skjellsordet i stedet for pakkis. Ut fra det informantene i denne studien sier kan en kanskje påstå at det motsatte av det regjeringen har ønsket er i ferd med å skje. Informantene beskriver naving som et svært negativt ladd begrep, og synes det er stigmatiserende å være en del av Nav-systemet. Even sier at han ikke ville sagt de samme tingene hvis intervjuet hadde foregått på et offentlig sted. Han forteller at det er flaut å være arbeidsledig og at andre får vite at han sitter hjemme 24 timer i døgnet og ikke gjør stort. Dette viser at det å motta stønad fra Nav kan innebære tap av selvrespekt, og at det å ikke klare seg selv kan være vanskelig for mange.

I visse sosiale miljøer er det imidlertid akseptabelt å gå på dagpenger. Dette kan man blant annet se i Gards situasjon. Han føler seg imidlertid ikke stigmatisert, fordi han møter mange mennesker i bakken hver dag som gjør det samme som han. Dette viser at stigmatisering henger sammen med sosial tilhørighet, og i hans miljø er det greit å gå på dagpenger.

Begrepet «navere» startet med å betegne folk som utnyttet systemet til å ta seg et friår, men ifølge flere av informantene i denne studien, er betegnelsen flytende, og nå kalles alle som får hjelp av Nav «navere». De er selv berettiget hjelp fra Nav, men flere av dem kaller seg selv navere samtidig som de mener dette betegner folk som utnytter systemet. Dette viser den flytende betydningen av ordet slik det brukes i offentligheten. Det har blitt et begrep både for de som utnytter, men også for de som har rett på stønad. Dette er problematisk, fordi det kan skape et bilde av at alle som går på stønad er skyld i sin egen situasjon, og at de ikke

trenger hjelp. Det kan få folk til å glemme at noen faktisk trenger denne hjelpen. Hegge påpeker i artikkelen til Rikoll og Wold (2012) at slike nyord ofte brukes diskriminerende. I og med reformasjonen av velferdsordningene, ble det nye navnet Nav ble innført. Dersom en skal tro Hegge kan dette nye navnet ha hatt negativ innflytelse på oppfattelsen av å være stønadsmottaker. Samtidig kan man også se at følgene av at Nav-klienter i den siste tiden har vært såpass mye omtalt i media, gjør at resten av folket får et inntrykk av at det er greit å gå på stønad. Ungdommene i den tidligere nevnte avisartikkelen ser ingen problemer i å motta dagpenger. Det samme gjelder for Gard som mener at systemet må utnyttes.

Medieoppslagene om trygdemisbruk og naving har vært mange de siste par årene. Den britiske rapporten «Benefits stigma in Britain» viser at en overdrevet mediedekning av trygdesvindler kan føre til stigmatisering av lovlige trygdemottakere. Rapporten viser en økende tendens til å gi folk selv skylden for problemene de har, og at de gjør seg ufortjent til velferdsytelsene de mottar (Baumberg et al., 2012). Markussen (2012) mener en må balansere mellom å bekjempe misbruk på den ene siden og gi en verdig behandling av mennesker med behov for støtte på den andre siden (Gravklev, 2012). Isak forteller om den allmenne oppfatningen av Nav-klienter. Han beskriver naving som noe negativt fordi man utnytter systemet, samtidig som han mener at en legitim trygdemottaker ikke burde stemples bare fordi en trenger hjelp til å komme ut i arbeid. Flere av informantene i denne studien gir inntrykk av at det økte fokuset på navere gir negative assosiasjoner til generelle brukere av Nav og ikke bare de som misbruker systemet. Even er for eksempel flau over å kalle seg naver, men i og med at han søker jobber og prøver å komme ut i arbeidsliv er han berettiget støtte.

6 Implikasjoner ved studien

6.1 Metodiske betraktninger

I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for fordeler og ulemper ved valget av metode. Jeg vil også diskutere studiens validitet og reliabilitet, samt foreta en forskningsetisk vurdering. De ulike intervjuene var ganske spredte både geografisk og tidsmessig, noe jeg opplevde som både positivt og negativt. Det var positivt fordi jeg fikk god tid til å transkribere og for å vurdere om intervjuguiden var relevant for det jeg ville studere. Intervjuguiden ble ikke endret mye fra det første til det siste intervjuet, bortsett fra at et par spørsmål ble utelukket. Grunnen til at jeg lot være å endre var at jeg opplevde spørsmålene som ganske åpne, og da fikk jeg også åpne og uforutsette svar. Geografisk spredning mener jeg kun er bra, både fordi informantene dermed ikke kjenner til hverandre, og fordi det er fint at studien representerer ungdom fra flere steder i landet. Det var vanskelig å rekruttere informanter. Fordi det var så

stor tidsforskjell mellom hvert intervju opplevde jeg en brems i oppgaveskrivingen på grunn av manglende datamaterial og resultater.

Å transkribere var en tidkrevende jobb, selv med få informanter. Jeg transkriberte alle intervjuene selv, og opplevde som Kvale og Brinkmann (2009) påpeker at en lærer mye om sin egen intervjustil når en gjør dette selv. Jeg merket at jeg ikke var godt nok forberedt på alle svarene jeg fikk. Samtidig som det er bra å få uventede svar, gjorde dette at noen oppfølgingsspørsmål var noe rare og utenom det de snakket om. Gjennomføringen av intervjuene var veldig interessant siden jeg aldri har gjort en kvalitativ studie på denne måten før. Lengden på intervjuet kan ha betydning for hvor dype og gode beskrivelsene er. Det lengste intervjuet varte i ca 45 minutter og det korteste rundt 30 minutter. Det var også forskjell i hvor mye de snakket og delte, noe som er naturlig fordi mennesker er forskjellige. Kvale og Brinkmann (2009) forteller imidlertid at intervjuobjektet bidrar med kunnskap uansett hvem han eller hun er. Min oppgave var å motivere og hjelpe fram til gode svar, samtidig som jeg ikke ønsket å føre samtalen og tvinge fram svar. Jeg følte jeg hadde god kommunikasjon med alle informantene, uavhengig om de snakket mye eller lite. Jeg hadde i bakhodet at det å være informant var en ny opplevelse for de jeg intervjuet, og jeg var opptatt av at informantene ble ivaretatt og satt pris på, slik at de forlot intervjuet med en positiv erfaring. Alle informantene ga gode tilbakemeldinger etter intervjuet, og sa de syntes det hadde vært morsomt å bli intervjuet.

Jeg valgte å bruke tematisk analyse. Denne åpne metoden er mye brukt, og det er ikke klar enighet om hva tematisk analyse er og hvordan den skal gjennomføres. Metodens fleksibilitet kan både være en fordel og ulempe. Det kan gjøre det vanskelig å utvikle retningslinjer for høyere analysefaser, og å vite hvilke aspekter av dataen man skal fokusere på. Tematisk analyse har ikke fått den samme statusen og anerkjennelsen som andre analysemetoder. Av disse grunnene er det viktig at prosessen og praksisen til metoden er klar. Jeg har fulgt Braune & Clarkes (2006) analyseprosess, og forklart hvordan analysearbeidet foregikk. En fordel med tematisk analyse sammenlignet med metoder som for eksempel diskursiv analyse, har friere krav til språkbruk. Tematisk analyse er ikke en komplisert metode. Mange av ulempene avhenger mer av dårlig gjennomføring av analysen eller upassende forskningsspørsmål enn metoden i seg selv. Braun & Clarke (2006) påpeker at valget av analysemetode må være passende til temaet eller problemstillingen, i stedet for forpliktelsen til metoden. Analysemetoden kan være drevet av både forskningsspørsmålet og teoretiske antagelser. På denne måten kan temaanalyse være en fleksibel tilnærming som kan brukes innenfor flere epistemologier og forskningsspørsmål.

Problemstillingen og temaene baserer seg på datamaterialet og selvbestemmelsesteorien. Den tar for seg ulike temaer som omhandler indre og ytre motivasjon, ulike målinnhold og behovet for autonomi, kompetanse og sosial tilhørighet. Når oppgaven fokuser på spesifikke temaer fra starten får den en grad av teoristyrte tilnærming. Samtidig er studien interessert i å produsere ny kunnskap om opplevelsen av hverdagen for arbeidsledige. Det at informantenes subjektive erfaringer er satt inn i en teoretisk kontekst gir studien en induktiv preg med en deduktiv karakter. Jeg synes valget av tematiske analyse var et godt valg med tanke på at studien baserer seg på tidligere temaer. Likevel kan dette kritiseres fordi den verken er induktiv eller deduktiv. Jeg synes det fungerte godt å veksle mellom en datadrevet og teoridrevet tilnærming, fordi det ga mer likevekt mellom de to, og de fikk mulighet til å påvirke hverandre.

6.2 Validitet og reliabilitet

Validitet i samfunnsvitenskapen handler om hvorvidt en metode passer til å undersøke det den skal undersøke, og i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomener som vi ønsker å vite noe om. Med en vid oppfatning av validitet som dette, kan kvalitativ forskning i prinsippet gi gyldig vitenskapelig kunnskap. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) kan gyldig kunnskap oppnås når motstridende fortolkninger og handlemuligheter diskuteres og forhandles blant medlemmenes fellesskap. Validitet handler ikke bare om metoden som er brukt men også forskeren som person, og den praktiske klokskap er avgjørende for den vitenskapelige kvaliteten som blir produsert.

Å validere er å kontrollere og undersøke feilkildene. Jo vanskeligere det er å falsifisere en påstand, jo mer troverdig og gyldig er kunnskapen. Det er viktig at forskeren har et kritisk syn på sine fortolkninger, og uttrykker eksplisitt sitt perspektiv på emnet som studeres (Kvale & Brinkmann, 2009). Min forforståelse og tilknytning til temaet kan ha en betydning i den sammenhengen, og kan ha preget både forskningsspørsmålene og de spørsmålene som stilles under intervjuet. Min forforståelse kan også ha innvirket hva jeg velger å fokusere på, og hva som strekkes fram som det viktige i det empiriske materialet. Samtidig hevder Kvale og Brinkmann (2009) at forskeren er et viktig instrument og at følsomhet og empati er viktig hos forskeren. Når jeg som forsker var i denne samme aldersgruppen som informantene gjorde det lettere å skape en intersubjektivitet. Min erfaring var at informantene snakket åpent med sitt eget språk. Studiens intervjuguide var semistrukturert, og jeg var opptatt av å få fyldige og innholdsrike svar. Jeg var også forsiktig med å bruke ledende spørsmål. Under transkribering hørte jeg at noen ledende spørsmål ble

gitt, men det skjedde ikke mange ganger (Kvale & Brinkman, 2009). Ved at informantene svarer fritt styrket validitet for empirien.

Reliabilitet handler om forskningsresultatenes konsistens og troverdighet, og hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere. Med høy intersubjektiv reliabilitet blir de samme uttalelsene transkribert av to forskjellige personer. Slik har det ikke blitt gjort i denne studien. Likevel har transkribering blitt utført av samme person og kort tid etter hvert intervjuet fant sted. Det kan være en styrke for en husker samtalen godt. Kvale (2004) hevder at transkripsjonen er abstraksjoner og at det dermed ikke er mulig å få en objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig materiale. Intervjuteksten ble ikke sendt tilbake til informantene, og det kan vurderes som en svakhet ved studien. Jeg mener likevel at pålitelighetskravet er ivaretatt ved at jeg har tilbudt samtykkeerklæring og gitt informasjon i forkant.

6.3 Utvalget

Et problem med snøballmetoden kan være at utvalget kan komme til å bestå av personer innenfor samme nettverk. For å motvirke dette kan man i utgangspunktet kontakte personer som er knyttet til ulike nettverk, og se be disse om forslag til informanter. Dermed kan utvalget bestå av personer knyttet til ulike nettverk (Thagaard, 2003). Det kan være en styrke å bruke frivillige informanter fra venner og bekjente. Dette er med å gjøre svarene forskjellige og mindre homogene. Ingen av informantene i denne studien kjente hverandre og de fleste kommer fra forskjellige steder i Norge, bortsett fra to som bor i samme by. Jeg opplevde også at det var vanskelig å rekruttere arbeidsledige gjennom studenter, da deres venner stort sett var andre studenter. Størrelsen på et utvalg vurderes ofte opp mot et «metningspunkt». Thagaard (2003) sier at «når studier av flere enheter ikke synes å gi ytterligere forståelse av de fenomener som studeres, kan utvalget betraktes som tilstrekkelig stort». Thagaard (2003) hevder også at størrelsen på utvalget avhenger av temaer studien tar for seg, og at få temaer kan tilsi et relativt lite utvalg. Denne studien har fire hovedtemaer og fire informanter, og det kunne vært ønskelig å ha et par informanter til for å få et litt bredere bilde av opplevelsen av hverdagen. Samtidig var det vanskelig å finne informanter til studien.

Utgangspunktet for studien var å intervju og samle inn data fra begge kjønn. Underveis i rekrutteringsprosessen og ettersom jeg intervjuet flere og flere menn, ble jeg oppmerksom på den skjeve kjønnsfordelingen, og jeg tenkte «nå må neste intervjuobjekt være en kvinne». Uheldigvis var det ikke så lett finne en kvinnelig arbeidsledig. Det kan være flere grunner til det. De fleste av mine venner er menn, og dette kan være noe av grunnen til hvorfor bare menn ble intervjuet. Likevel tror jeg også det handler om tilfeldighet. Det var

generelt vanskelig å få tak i intervjuobjekter. To kvinner ble kontaktet, en av de ønsker ikke jobb og passet dermed ikke til beskrivelsen, mens den andre ønsket ikke å stille. Jeg var hele tiden bevisst på at jeg ville ha likevekt av kjønnene i studien. Uheldigvis var det veldig få kvinner som ble nevnt i rekrutteringen, og etter hvert ble det også et tidspress for å levere masteroppgaven. Jeg ble derfor tvunget til å endre noe på utvalget, og denne studien kan kun fortelle noe om hvordan arbeidsledige menn opplever hverdagen. Imidlertid forteller forskning at arbeidsledige kvinner på mange områder har like store problemer som arbeidsledige menn (Kitterød, 1995).

At informantene nevner seg selv som naver kan være problematisk. Spesielt på grunn av det økende fokuset i media om denne gruppen og at naving kan omhandle misbruk av Nav-penger. Det er straffbart å misbruke støtten en får fra Nav. På grunn av dette har jeg hele tiden vært opptatt av å beskytte informantene, uavhengig om de utnytter eller får støtte legitimt. Det har vært viktig å avidentifisere alle opplysninger slik at det ikke skulle være mulig å kjenne igjen informantene. Gjennom samtykkeerklæring (se vedlegg 4) ble informantene informert om taushetsplikten og at all informasjon blir gjort konfidensielt. Jeg har forholdt meg til denne avtalen og ikke avslørt informantenes identitet. Konfidensialiteten har også vært viktig for Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), som krever at all data skal bli anonymisert (se vedlegg 2).

7 Avslutning

Problemstillingen jeg ønsker å svare på er: Hvordan opplever unge arbeidsledige hverdagen og hvordan påvirker dette motivasjonen deres for å søke jobb? Studien viser at de unge arbeidslediges opplevelse av egen hverdag og motivasjon for å søke jobb er komplekse størrelser.

Lav grad av struktur er med på å gi en dårligere opplevelse av egen hverdag. Flere av informantene opplever at de ikke klarer å styre sin egen døgnrytme, og oppgir bedre struktur på hverdagen og det «å gjøre noe skikkelig» som viktige verdier ved å være i jobb. Gard, som tar mest styring over sin egen tid viser også høyere grad av velvære i hverdagen. Informantene som er med på et aktiviseringstilbud gjennom Nav synes hverdagen er mer strukturert nå enn før de ble med på tiltaket, og oppgir dette som en positiv opplevelse. Få av informantene har økonomiske vansker som følge av arbeidsledigheten. De har fått dekket det økonomiske behovet sitt av dagpengene, så penger er ikke en faktor for å komme ut av situasjonen på nåværende tidspunkt. Bedre økonomi i framtida viser seg imidlertid å være en motivasjonsfaktor for å ha en jobb.

Når informantene fyller hverdagen med aktiviteter de anser som meningsfulle, opplever de bedre struktur og en mer positiv opplevelse av hverdagen. Studien viser også at de som har en aktivitet i hverdagen, får dekt behovet for sosial tilhørighet og kompetanse i større grad enn de som ikke har det. Samtidig ser vi at en interessant aktivitet kan ta oppmerksomheten bort fra å søke jobb. De informantene som ikke søker jobb er ikke nødvendigvis amotiverte, de ønsker bare heller å bruke tiden på aktiviteter som er meningsfulle for dem. Ved å holde på med disse aktivitetene opplever de høy grad av selvbestemmelse, fordi de handler etter egne ønsker.

Selvbestemmelsesteorien fokuserer på hvordan mennesket utvikler seg og fungerer i sin sosiale kontekst. Familie, venner og i dette tilfellet også Nav er med på å påvirke de arbeidslediges situasjon gjennom press og/eller støtte. De fleste informantene opplever lite press fra venner, men Even får mye press fra familien. Disse verdiene har han etter hvert internalisert og gjort til sine egne, og dette gjør motivasjonen hans til å komme seg ut i jobb enda sterkere. Felles for informantene er at de opplever lite press fra Nav, og flere har inntrykk av at Nav ikke bryr seg om de får jobb. Dette kan vise at Nav ikke er gode nok på å kommunisere kravet om at arbeidsledige skal komme seg ut i jobb.

Begrepet «naving» har blitt allemannseie siden det først ble brukt i media for et par år siden, og jeg har sett at det har vært med på å påvirke hverdagen til informantene. De tillegger begrepet mange negative konnotasjoner. Hovedsaklig beskriver de naving som å få mer enn man gir. Samtidig kaller flere av informantene seg selv navere, selv om de er berettigede stønadsmottakere. To av dem føler seg stigmatiserte som stønadsmottakere, og dette resulterte i en dårlig opplevelse av hverdagen. Gard befinner seg imidlertid i et sosialt miljø hvor flere gjør det samme som han, og hvor det er mer sosialt akseptert å gå på stønad, og han opplever ikke dette som et stort problem. Dette viser at den sosiale konteksten er viktig for hvordan arbeidsledige har det.

Selvbestemmelsesteorien hevder at tilfredsstillende av behovene for kompetanse, sosial tilhørighet og struktur kan føre til en mer positiv opplevelse av egen hverdag og økt indre motivasjon. Isak har fått en bedre opplevelse av hverdagen etter at han ble med i et aktiviseringstiltak. Han opplever større grad av struktur, sosial tilhørighet og at han har en meningsfull aktivitet å holde på med. Den mer positive tilværelsen har ført til at han nå føler seg mer klar til å søke jobb enn før. Fordi han er på et bedre sted i livet enn før tiltaket, føler han seg mer klar for å komme ut i jobb, selv om han fortsatt trenger noe tilrettelegging. For han har tilfredsstillende av basisbehovene ført til større indre motivasjon for å komme ut i arbeid. Dette samsvarer med selvbestemmelsesteorien, og viser at aktiviseringstiltak kan være

gunstige for å hjelpe arbeidsledige til å komme seg videre. Basisbehovene påvirker også motivasjon i Evens tilfelle. Han har imidlertid en mer negativ opplevelse hverdagen. Han sier selv at han ønsker seg mer struktur, og at han gleder seg til å få et større sosialt nettverk og en romsligere økonomi når han kommer ut i jobb. Man kan si at tilfredsstillelse av disse behovene er en motivasjonsfaktor for å komme ut i jobb for Even. Gard og Rune opplever høy grad av sosial tilhørighet, støtte fra venner og autonomi. Man kan si at dette fører til høy indre motivasjon, men at de har motivasjon for å drive med den alternative aktiviteten. Dette viser at interessen for å holde på med en alternativ aktivitet kan ta fokuset vekk fra jobbsøkingen.

Dette er en kvalitativ undersøkelse, og kan ikke generaliseres. Den forteller historien til et lite utvalg unge menn og deres opplevelse av hverdagen som arbeidsledige. Poenget med studien har heller ikke vært å komme med noen konklusjon på vegne av en stor gruppe mennesker. Jeg har ønsket å belyse hvordan noen av dem oppfatter sin egen situasjon, og gå i dybden for å forstå noen av deres atferdsmønstre. Denne studien er med på å vise kompleksiteten i de forskjellige arbeidslediges situasjoner. Jeg håper jeg har klart å være med på å belyse noen av problemene man opplever som arbeidsledig, og kommet med noen perspektiver som kan være nyttige for å forstå de arbeidslediges situasjon.

Referanseliste

- Andersen, G. & Våge, O. (2013). Kåringa av årets ord 2012. *Språknytt*, (41), 21-23.
- Aldridge, Ø., Gimse, L. M. & Gran, M. A. (2012, 2. april). -Skal ikke være mulig å snylte til deg trygd. *Aftenposten, nyheter*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no>.
- Atkinson, J. W. & Birch, D. (1978). *Introduction to motivation*. New York: Van Nostrand Company.
- Baumberg, B., Bell, K., Gaffney, D., Deacon, R., Hood, C. & Sage, D. (2012). Benefits stigma in britain. Rapport 1-93. England: Turn2us.
- Beyer-Olsen, A. (2012, 14. Juni). FrP vil forby «naving». *VG, Nyheter*. Hentet fra <http://www.vg.no>.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analyses in psychology. *Qualitative research in Psychology*, (3), 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Bryman, A. (2001). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bølle. (2012, 29. Mars). Er det noen her som naver? [Tråd i diskusjonsforum]. Hentet fra <http://forum.kvinneguiden.no/index.php?showtopic=643601>
- Dalen, M. (2004) *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Deci, E. L. (1971). Effects of externally mediated rewards on intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, (18), 105–115. doi:10.1037/h0030644.
- Deci, E. L. (1996). Self-determined motivation and educational achievement. I T.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The «what» and the «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. doi:10.1207/S15327965PLI1104_01

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2002). *Handbook of Self-Determination Research*. Rochester: The university of Rochester press
- Deci, E. L., & Vansteenkiste, M. (2004). Self-determination theory and basic need satisfaction: Understanding human development in positive psychology. *Ricerche di Psicologia*, (27), 17-34.
- Donovan, A., & Oddy, M. (1982). Psychological aspects of unemployment: An investigation into the emotional and social adjustment of school leavers. *Journal of Adolescence*, (5), 15–30. doi:10.1016/S0140-1971(82)80015-8
- Eriksson, K. (1984). *Hälsans idé*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, Nordstedts Forlag.
- Falch, N. S., Hardoy, I. & Røed, K. (2012). Analyse av dagpengereformen: Virkninger av forkortet dagpengeperiode. *Søkelys på arbeidslivet*, (3), 181-197.
- Feather, N. T. (1990). *The psychological impact of unemployment*. New York: Springer-Verlag.
- Feather, N. T., & Bond, M. J. (1983). Time structure and purposeful activity among employed and unemployed university graduates. *Journal of Occupational Psychology*, (56), 241-254.
- Fryer, D., & Payne, R. (1984). Proactive behaviour in unemployment: Findings and implications. *Leisure Studies*, (3), 273–295. doi:10.1080/02614368400390231
- Gagne, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, (26), 331–362. doi:10.1002/job.322
- Gravklev, B., R. (2012, 2. april). Tryggedrama skaper stigma. *Dagsavisen, arbeidsliv og utdanning*. Hentet 4. juni 2013 fra <http://www.dagsavisen.no/tema/arbeidsliv-og-utdanning/tryggedrama-skaper-stigma/>
- Haavet, O. R. (2012). Hvorfor stiger antallet unge uføre? *Aftenposten, Meninger*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no>

- Hanstad, I. (2013, 10. april). Mann (45) navet til seg 30 uker lang sydenferie. *E24, Lov og Rett*. Hentet fra <http://www.e24.no>
- Hewitt, J. (2007). Ethical Components of researcher- Researched Relationship in Qualitative Interviewing. *Qualitative Health Research*, 17(8), 1149-1159.
doi:10.1177/1049732307308305
- Hultgren, J. & Dommerud, T. (2013, 16. mai). Stadig flere unge på trygd på grunn av psykiske lidelser. *Aftenposten, nyheter*. Hentet fra: <http://www.aftenposten.no>
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Hatland, A., Kuhnle, S., & Romøren, T. I. (2001). *Den norske velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kasser, T., & Ryan R. M. (1993): A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 65(2), 410-422.
- Kasser, T., & Ryan R. M. (2001). *Be careful what you wish for: Optimal functioning and the relative attainment of intrinsic and extrinsic goals*. I P. Schmuck & K.M. Sheldon. Life goals and well beings. 116-131. Goettingen: Hogrefe & Huber.
- Kilpatrick, R., & Trew, K. (1985). Life-styles and psychological well-being among unemployed men in Northern Ireland. *Journal of Occupational Psychology*, (58), 207–216. doi:10.1111/j.2044-8325.1985.tb00196.x
- King, N. (2004). *Using interviews in qualitative research*. I C. Cassel & G. Symon (Red.), Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational research, 11-22. London: Saga Publication.
- Kitterød, R. H. (1995). Tid nok, - men hva så? Tidsbruk og tidsopplevelse blant langtidsarbeidsledige. *Statistisk Sentralbyrå*, 95(20). 1 – 123.
- Hultgren, J. & Dommerud, T. (2012, 16. mai). Stadig flere unge på trygd på grunn av psykisk lidelse. *Aftenposten, Nyheter*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no>.

- Kvale, S. (2006). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting and task performance*. Upper Saddle River, Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Mortensen, D. (1977). Unemployment insurance and job search decisions. *Industrial and Labor Relations Review*, 30(4), 506-517.
- Nav. (2012a, 16. juli). Generelt rundtskriv om dagpenger. *Nav, Dagpenger*. Hentet 19. mai 2013 fra <http://www.nav.no>
- Nav (2012b, 30. mars). Lite attraktivt å «nave». *Nav, Familie, Sosialtjenester*. Hentet fra <http://www.nav.no>
- Nav. (udatert). Dagpenger under arbeidsløshet. *Nav, Dagpenger*. Hentet 20. mai 2013, fra <http://www.nav.no>
- Noon, M., & Blyton, P. (2007). *The realities of work. Experiencing work and employment in contemporary society*. New York: Palgrave Macmillian.
- Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Hentet 25.06.13 fra <http://www.nsd.uib.no/personvern/>
- NOU 2003: 15. (2003). *Fra bot til bedring: Et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20032003/015/PDFS/NOU200320030015000DDDPDFS.pdf>
- Pavot, W., Diener, E., Colvin, Randall C., & Sandvik, Ed. (1991). Further Validation of the Satisfaction With Life Scale: Evidence for the Cross-Method Convergence of Well-Being Measures. *Journal of personality assessment*, 57(1) 149-161.
doi:10.1207/s15327752jpa5701_17

- Pintrich, P. R. & Schunk, D. H. (2002). *Motivation in education: theory, research and applications*. Englewood Cliffs: Pearson/Merrill Prentice Hall. Poland, B. D. (1995). *Transcription quality as an aspect of rigor in qualitative research*. *Qualitative Inquiry*, 1(3), 290-310. doi:10.1177/107780049500100302
- Regjeringen (2004, udatert). *En ny velferds- og velferdsforvaltning (NOU 2004: 13)*. Oslo: Arbeidsdepartementet. Hentet 5. mai 2013, fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stprp/20042005/stprp-nr-46-2004-2005-/1.html?id=210403>
- Regjeringen. (2011, 28. september). *Dagpenger og permitteringer*. Hentet 20. mai 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/arbeidsmarkedspolitikk/arbeid_og_ledighet/dagpenger-og-permitteringer.html?id=573563
- Rikoll, M. & Sveen, K. (2012, 28. mars). Kan ikke møte opp på Nav og heve cash. *NRK, Hedmark og Oppland*. Hentet fra <http://www.nrk.no>
- Rikoll, M. & Wold, V. (2012, 28. mars). «Naver» seg til skolefri. *NRK, Nyheter*. Hentet fra <http://www.nrk.no>
- Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ryan, R. M., & Connell, P. J. (1989). Attitudes and social cognition. Perceived Locus of Causality and Internalization: Examining Reasons for Acting in Two Domains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1989, (57), 749-761.
- Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of Personality*, (63), 397-427. doi:10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000a). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* (25), 54–67.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000b). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychological Association*. (55), 68-78.

- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). *To be happy or to be self-fulfilled: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being*. I S. Fiske (Ed.), *Annual Review of Psychology*. 141 - 166. Palo Alto: Annual Reviews/Inc
- Ryan, R. M., & Deci E. L. (2006) Self-regulation and the problem of human autonomy: Does psychology need choice, self-determination, and will? *Journal of Personality*, (74), 1557- 1586. doi:10.1111/j.1467-6494.2006.00420.x
- Røed, K. og T. Zhang (2005). Unemployment duration and economic incentives – a quasi random- assignment approach. *European Economic Review*, (49), 1799-1825.
- Schreiner, R. & Markussen, S. (2012). Nav-reformen: «Færre i arbeid og lengre på trygd». *Søkelys på arbeidslivet*, 1-2(29), 151- 162.
- Skjerven, V. (2012, 5. mai). Det en «trygdesnylter» fortjener. *Dagbladet, Kultur*. Hentet fra <http://www.dagbladet.no>
- Smith, R. (1987) *Unemployment and health. A disaster and a challenge*. Oxford: Oxford University Press.
- Solheim, L. J. (1996). *Sosialhjelp og vern av sjølvrespekten*. I K. Halvorsen (red.), *Mestring av marginalitet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag AS..
- Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Swinburne, P. (1981). The psychological impact of unemployment on managers and professional staff. *Journal of Occupational Psychology*, 54, 47–64.
- Underlid, K. (2005). *Fattigdommens psykologi. Oppleving av fattigdom i det moderne Norge*. Oslo: Samlaget.
- Vallerand, R. J., & Reid, G. (1984). *On the causal effects of perceived competence on intrinsic motivation: A test of cognitive evaluation theory*. *Journal of Sport Psychology*, (6), 94–102.

Vansteenkiste, M., Lens, W., De Witte, S., De Witte, H. & Deci, E. L. (2004). The 'Why' and 'why not' of job search behaviour: Their relation to searching, unemployment experience, and well being. *European Journal of Social Psychology*. (34), 345-363. doi:10.1002/ejsp.202

Winefield, A. H., Winefield, H. R., Tiggemann, M., & Goldney, R. D. (1991). A longitudinal study of the psychological effects of unemployment and unsatisfactory employment on young adults. *Journal of Applied Psychology*, 76, 424–431.

Ytterdahl, T. & Fuggeli, P. (2000). Helse og livskvalitet blant langtidsledige. *Tidsskrift for den norske legeforening*, 30(11).

Intervjuguide

Kort om Informasjonsskriv og samtykkeerklæring. Takk for at han eller hun ville bli intervjuet.

Kjønn:

Alder:

TEMA 1: naving, å nave.

- Begrepet “naving” kom først i år og har blitt omtalt i aviser og TV flere ganger
- Kan du fortelle hva du legger i begrepet?
- En form for utnyttning av systemet?
- Hvordan er begrepet fremstilt i media?
- Vil du si at den situasjonen du er i, er det samme som naving?
- Kjenner du andre som er i denne posisjonen? (Familie, venner)
- Synes du det er greit å utnytte NAV-systemet?
- Hvordan tror du andre ser på naving?

TEMA 2 - Forhold til NAV

- Hva er situasjonen din/grunnen til at du får dagpenger?
-
- Hvor lenge har du vært arbeidsledig?
-
- Kan du fortelle om forholdet ditt til NAV? (saksbehandler)
-
- Synes du det er lett å få penger gjennom NAV. (Financial Concerns)
- Har NAV gitt deg noen kurstilbud eller andre tilbud?
-
- AAP – arbeidsavklaringspenger
- dagpenger (ja, jeg går på dagpenger)
- Attføringspenger
- Sykepenger
- Rehabiliteringspenger
- Uførepensjon
- Enslig forsørgerstønader
- Sosialstønad

•

TEMA 3 - Hverdagen (tanker rundt å være arbeidsledig)

- Kan du fortelle om en helt vanlig dag?
- Noen spesielle aktiviteter?
- Hvordan er livet som arbeidsledig?
- Hvor ofte møter venner? Familie?
- Hvordan er økonomien?
- Hvordan er det å søke jobb? Ønsker du jobb?
- Er det et ytre press for å få jobb? NAV, venner, familie?
- Er det et indre press for å få jobb?
- Hvordan ser du på fremtiden?

TEMA 4 - Grunner for arbeid og mål

- Hvorfor ønsker du jobbe?
- Hvorfor ønsker du ikke å jobbe?
- Hvilke grunner har du for å jobbe?
  - Penger
  - Materielle behov og service ytelser
  - Glede
  - Oppnåelse og tilfredsstillelse
  - Gir mening til livet og hverdagen
  - Forskjell på ytre og indre verdier?
  - Mestringsfølelse
  -

Avslutning:

- Nå har vi snakket en stund – er det noe annet du kommer på som du tenker er viktig i forbindelse med navings-uttrykket eller forhold til arbeid?
- Er det noe du føler du ikke har fått sagt?

Takk for intervjuet

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Fay Giæver
Psykologisk institutt
NTNU
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 20.12.2012

Vår ref:32423 / 3 / AH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 16.12.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

32423	<i>Hva betyr "naving" og hvilke grunner har man for å arbeide?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Fay Giæver
Student	Lars Inge Jordheim

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

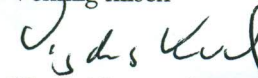
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

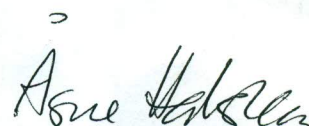
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.06.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Åsne Halskau

Kontaktperson: Åsne Halskau tlf: 55 58 89 26

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Lars Inge Jordheim, Kristianstensbakken 4, 7014 TRONDHEIM

Formålet for dette prosjektet er å undersøke hvordan selverklærte “navere” opplever og erfarer “naving”, og hva som legges uttrykket. Prosjektet vil også se på hvordan denne gruppen ser på meningen rundt hverdagen og arbeid som en aktivitet.

Utvalget består av selverklærte “navere”, som er bekjente/venner av masterstudent. Førstegangskontakt opprettes av masterstudent/via snøballmetoden. Personvernombudet minner om at frivilligheten må ivaretas ved førstegangskontakt og rekruttering, og anbefaler at det understrekes at deltakelse er frivillig og at potensielle informanter får betenkningstid.

Det vil i prosjektet bli registrert sensitive personopplysninger om at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 b).

Det skal gjennomføres personlige intervju. Det vil registreres opplysninger om informantenes syn på naving, forhold til NAV, deres hverdag og syn på arbeidsliv/arbeid. Det vil opprettes en koblingsnøkkel som oppbevares separat fra øvrig datamateriale. Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger NTNU sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår. Vi anbefaler imidlertid at det tilføyes at ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Personvernombudet finner at behandlingen kan hjemles i personopplysningsloven §§ 8 første alternativ og 9 a) (samtykke).

Prosjektet skal avsluttes 15.06.2013 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.

Forespørsel om å delta i forskningsprosjektet:

“Hverdagen til en arbeidsledig og hvilke grunner en har for å arbeide”

Formålet for dette prosjektet er å undersøke hvilken motivasjon arbeidsledige har for å finne seg jobb. Studien ønsker også å finne ut hvordan arbeidsledige strukturer hverdagen og om de har noen aktiviteter de liker å holde på med. Studien vil også undersøke fenomenet “naving” og hva som legges i dette uttrykket. Kriteriet for å være intervjuobjekt er at personen er arbeidsledig, yrkesaktiv og får dagpenger.

Metode

Jeg trenger din hjelp for å få til dette prosjektet. Det innebærer at jeg ønsker å intervju deg. I intervjuet vil jeg spørre deg hvilke opplevelser og erfaringer du har rundt begrepet naving. Jeg vil også spørre deg hva som er en typisk dag for deg, om du har noen spesielle avtaler i løpet av uka og hvilke positive sider en jobb kan ha. Du kan selv bestemme hvor intervjuet skal foregå. Intervjuet vil vare mellom 30 minutter og 45 minutter. Jeg ønsker å bruke lydbåndopptak i forbindelse med intervjuet og gjøre noen notater underveis.

Frivillighet

Det er frivillig å delta i denne undersøkelsen. Du har også mulighet til å trekke deg under intervjumøtet, uten å måtte begrunne det. Det vil ikke få noen konsekvenser for deg dersom du velger å trekke deg. Jeg står ansvarlig for dette prosjektet, med hjelp fra veileder og fagansvarlig Fay Giæver.

Taushetsplikt

Alle innhentede opplysninger om informanten vil bli gjort konfidensielt i henhold til personopplysningsloven § 1 og § 2 (7). <http://www.lovdatab.no/all/tl-20000414-031-001.html> Alle informanter vil få mulighet til å signere en samtykkeerklæring. Alle innsamlede opplysninger blir i løpet av prosjektperioden behandlet i aidentifisert form.

Det vil si at navnet ditt blir erstattet med et falsk navn eller nummer, og kun prosjektleder vil ha adgang til rette navnet. Når undersøkelsen er ferdig, 15.06.13, vil alle opplysninger om informanten bli anonymisert. Det innebærer at lydopptak og materialet i sin helhet foreligger i en form hvor ingen kan gjenkjennes.

Etiske vurderinger

Prosjektet er godkjent av personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Ta kontakt om du ønsker å bli intervjuet og hvis du har noen spørsmål angående prosjektet.

Med vennlig hilsen

Lars Inge Jordheim

Email: larsinge@stud.ntnu.no

Tlf: 90189723

Samtykkeerklæring

Informasjon til Informant

Jeg har lest informasjonen og forstår deltakelse i dette forskningsprosjektet er frivillig. Jeg er informert at jeg kan si nei til å delta, og at jeg har mulighet til å trekke meg fra undersøkelsen når som helst under intervjumøtet.

Alle personopplysninger blir behandlet i tråd med personopplysningsloven § 8.

Et informert samtykke innebærer at jeg:

- Har fått informasjon om hvilke opplysninger som skal registreres.
- Vet hvordan og til hvilket formål opplysningene skal brukes.
- Er kjent med at det ikke skal registreres flere opplysninger enn det som er nødvendig.
- Er kjent med at prosjektleder og veileder har taushetsplikt, og at alle opplysninger vi bli gjort konfidensielt.

.....

Informant / Dato

Hvis du ønsker ytterligere informasjon, kan du ta kontakt med

Lars Inge Jordheim

Telefon: 90 18 97 23

E-mail: larsinge@stud.ntnu.no